

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK: SOCIOLOGIJA

DEVIJANTA PONAŠANJA SA POSEBNIM OSVRTOM NA MIGRANTSKU
POPULACIJU U BOSNI I HERCEGOVINI

Kandidatkinja:
Lana Đurić 439/II-S

Mentor:
Doc. dr. Samir Forić

Sarajevo, juni, 2021.

„U dobro uređenom društvu dobri treba da služe kao uzor, a zli kao primjer“.

- Louis Gabrijel Bonald

Sadržaj

1. UVOD	4
I DIO: TEORIJSKO- METODOLOŠKI DIO	5
2. PROBLEM ISTRAŽIVANJA	5
2.1. Predmet istraživanja	5
2.2. Kategorijalno-pojmovni sistem	5
3. OCJENA DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA	6
4. CILJEVI ISTRAŽIVANJA	6
4.1. Naučni cilj	6
4.2. Društveni cilj	7
5. SISTEM HIPOTEZA	7
5.1. Identifikacija, klasifikacija i operacionalizacija varijabli.....	7
6. NAČIN ISTRAŽIVANJA	8
7. VREMENSKO I PROSTORNO ODREĐENJE ISTRAŽIVANJA	8
II DIO: TEORIJSKI OKVIR	9
1. POJAM DRUŠTVENE DEVIJANTNOSTI	9
2. TEORIJE DEVIJANTNOSTI	9
2.1. Teorija strukturalnog pritiska	10
2.2. Teorija subkulturalne devijantnosti	12
2.3. Teorija kulturalne transmisije.....	13
2.4. Teorija etiketiranja	15
3. DEVIJANTNOST KAO KOLEKTIVNO DJELOVANJE	16
4. ROD I ZLOČIN	17
5. MORALNA PANIKA	17
6. MIGRACIJE	19
6.1. Određenje ključnih pojmova	19
6.2. Uzroci migracija	20
6.3. Podjela migracija.....	20
6.4. Rodna dimenzija migracija.....	21
7. MIGRANTSKA KRIZA U BIH	22
8. O IOM-u	25
8.2. IOM u BiH.....	26
8.3. IOM Misija.....	27
8.4. IOM u svijetu.....	27

9. MIGRANTI I KRIMINALITET	28
9.1. Krijumčarenje migranata	30
9.1.2. Bosna i Hercegovina	31
9.1.3. Srbija	32
9.1.4. Crna Gora	33
9.1.5. Slovenija	33
9.1.6. Hrvatska	34
10. MEĐUNARODNI PRAVNI OKVIR LJUDSKIH PRAVA IZBJEGLICA I MIGRANATA	34
10. 1. Međunarodni pravni okvir prava izbjeglica	34
10.2. Međunarodni pravni okvir prava migranata	37
11. MIGRANTI KAO ŽRTVE	38
11.1. „Simbol neuspjeha EU-politike“	38
11.2. Nasilje na hrvatskoj granici	39
11.3. Migranti se obratili policiji i Danskom vijeću za izbjeglice	41
11.4. Nehumani uslovi života	44
11.5. Opstanak za život	45
11.6. Socijalna marginalizacija (isključenost)	46
12. DEVIJANTNA PONAŠANJA MIGRANATA	47
12.1. Napadnuta trudnica	47
12.2. Napad dvojice migranata u Sarajevskom naselju Grbavica	47
12.3. Migranti rade za lokalne kriminalce	48
12.4. Migranti kao počinitelji krivičnih i prekršajnih djela	49
13. STANJE SA MIGRANTIMA U EU	50
14. MIGRANTI I PANDEMIJA COVID-19 U BOSNI I HERCEGOVINI	51
15. IZNIMNO LOŠE STANJE U BIHAĆU I ZA GRAĐANE I ZA MIGRANTE	53
16. LAŽNE VIJESTI	55
17. EMPIRIJSKI ISTRAŽIVANJE	56
17.1. Interpretacija rezultata empirijskog istraživanja	56
17.2. Opis uzorka	56
17.3. Opis primjenjene metodologije	56
17.4. Rezultati anketnog upitnika	57
17.5. Zaključna interpretacija rezultata anketnog istraživanja	68
18. INTERVJU	70
19. ZAKLJUČAK	72

20. LITERATURA	74
21. POPIS SKRAĆENICA	78
22. POPIS SLIKA I GRAFIKONA	79
23. PRILOZI	80
23.1. Prilog 1. Primjerak ankete	80
23.2. Prilog 2. Primjerak intervjua	84
POSVETA	85
IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA	86

1. UVOD

Prve vijesti koje svakodnevno možemo čuti na radiju, televiziji ili pročitati na raznim portalima jeste problem migranata i njihovog ponašanja. Osim devijantnog ponašanja koja se dešavaju među pripadnicima migrantskih grupa, ona se sve više odnose i na građane. Migrancije su od najstarijih vremena postojale i bile sastavni dio života a s njima i devijantna ponašanja. Migrantima potreba za 'vlastitim mjestom pod suncem' i boljom budućnosti nikad nije zadovoljena, pa se to uzima kao glavni uzrok devijantnog ponašanja. Sam odnos migracije i kriminala odavno je tema javnih rasprava i akademskih istraživanja. Takav odnos je vrlo složen pa je i teško odgovoriti da li postoji veza između migracija i kriminaliteta. Kako smo već naveli, iako je ovo odavno tema koja plijeni pažnju mnogih naučnika iz reda društvenih nauka, u prvom redu kriminologa, objavljena istraživanja su i dalje pomalo oskudna, što je bio i motiv za obradu ove teme. Mali je broj dostupnih izvora podataka koji bi dali jasnu sliku o vezi ova dva fenomena. Pri razgovoru o navedenoj vezi, uvriježena je pretpostavka da se ona odnosi na uključenost migranata u kriminal ili utjecaj migracije na makrorazini na kriminal. Ukoliko ova veza postoji, pri porastu migracije trebala bi se povećati i stope kriminala na nacionalnoj razini.

Ovaj rad nudi spektar objašnjenja devijantnog ponašanja, teorije nekolicine autora, ali i devijantna ponašanja koja su zastupljena nad migrantima. Kako smo već i naveli razlog odabira i obrađivanja ove teme jeste da se da jasna slika o migrantima i devijantnom ponašanju. Kroz naučne činjenice ali i mišljenja domicilnog stanovništva doći ćemo do zaključka da li su migranti skloni devijantnom ponašanju ili ne. Rad se sastoji od dva dijela. Prvi dio obuhvatio je teorijsko-metodološki dio, gdje smo predstavili problem istraživanja, ciljeve i hipoteze. U drugom dijelu rada predstavljen je teorijski okvir rada. Obradili smo pojam društvene devijantnosti, teorije devijantnosti, potom migracije u kojima smo obuhvatili uzroke, podjelu i rodnu dimenziju migracija. Razmotrili smo poziciju migranata kao žrtvi, nasuprot konvencionalnim „moralno-paničnim“ gledištima o migrantima kao počiniteljima krivičnih i prekršajnih djela. Potom smo, pored teorije, obradili tekstove bosanskohercegovačkih portala koji govore o vezi migranata i kriminaliteta. Na kraju ovog dijela rada predstavljeno je sprovedeno istraživanje pomoću kojeg smo došli do informacija o navedenom problemu od strane lokalnog stanovništva.

I DIO: TEORIJSKO- METODOLOŠKI DIO

2. PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Ovaj rad bavit će se devijantnim ponašanjem sa posebnim osvrtom na migrante u Bosni i Hercegovini ali i u svijetu. Ovakva ponašanja odnose se kako na pojedinca tako i na neku grupu, u prvom redu grupu migranata određenog područja. Najlakše je objasniti problematiku ovog istraživanja pomoću najjednostavnijih primjera koja možemo vidjeti u našem svakodnevnom životu, koja se odnose na prosjačenje, tuče, krađe i slično. Dakle, sa ovakvim ponašanjem, kao i grupom koju smo spomenuli susrećemo se svakodnevno, bilo to u jutarnjim satima pri odlasku na posao, škole i fakultete ili u poslijepodnevnom i večernjim kada se vraćamo kući pri završetku pomenutih obaveza. Ovaj problem s kojim se susreće naše društvo ne bi trebalo zanemarivati, već treba težiti ka njegovom rješavanju ili bar dosegnuti neko poboljšanje. Na osnovu svega navedenog problemsko pitanje će glasiti: *Da li država Bosna i Hercegovina radi na ispravljanju devijantnih ponašanja migranata?*

2.1. Predmet istraživanja

U skladu sa definisanim problemskim pitanjem definisan je i predmet istraživanja ovog rada: Potrebno je istražiti da li država osigurava bezbjednost građana, da li migrantima obezbjeđuje zdrave uslove života s ciljem sprečavanja krađa, prosjačenja i slično. Te da li nadležna tijela zloupotrebljavaju svoj položaj i time ugrožavaju migrante.

Prije svega, osvrnuti ćemo se na očekivanja ovog rada u okviru kojih smo sproveli istraživanje ovog problema i time ćemo doći do informacija koje će nam pomoći da stvorimo sliku o devijantnim ponašanjima migranata u Bosni i Hercegovini ali i u svijetu.

Primarni cilj ovog istraživanja bio je da se na temelju rezultata istraživanja dođe do podataka o tome da li se građani Bosne i Hercegovine najviše plaše ponašanja migranata, te da li su oni najveća prijetnja našeg društva. Svrha ovog magistarskog rada je kroz teorijski i praktični dio pokazati na koji način se ta ponašanja manifestuju na građane.

2.2. Kategorijalno-pojmovni sistem

DEVIJANTNOST- Prema Haralambosu i Holbornu, za devijantnost kažemo da je relativna jer ne postoji apsolutan način da definišemo devijantan čin. Ovaj fenomen se može definisati

jedino u odnosu na neki standard. Shodno tome, shvatanje devijantnosti se prostorno i vremenski mijenja. Ponašanje ili čin koji se danas u nekom društvu smatra devijantnim, u budućnosti se može definisati kao normalno. Isto tako ponašanje ili čin kojeg jedno društvo karakteriše kao devijantno, u drugome može biti okarakterisano kao normalno. To znači da je devijantnost kulturno determinirana, a kulture se mijenjaju i razlikuju u društvima. (Haralabos i Holborn, 2002: 348)

MIGRANT- Migrant predstavlja osobu koja se zbog opravdanog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti nekoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja, nađe van zemlje svog državljanstva, a koja se ne može ili zbog straha ne želi staviti pod zaštitu druge zemlje. (Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951. godine)

MIGRACIJE- Migracija predstavlja svaku promjenu mjesta stalnog prebivališta, neovisno radi li se o trajnom ili privremenom preseljenju, manjoj ili većoj udaljenosti unutar ili preko državnih granica. (Pesek, 2018: 3)

3. OCJENA DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA

Istraživanje ovog problema od velike je važnosti kako za sociologe, tako i za domaće stanovništvo s obzirom da se konstantno susrećemo sa migrantima i vijestima o njima. Ova tema nije dovoljno istražena sa stajališta sociologije. Prilikom isčitavanja literature došli smo do velikog broja istraživanja koji se odnosi samo na društvo ili samo na devijantna ponašanja, a nijedno istraživanje ne objedinjuje ove dvije problematike.

4. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

4.1. Naučni cilj

Uz pomoć naučnih ciljeva možemo ispuniti tri vrste ciljeva, a to su:

1. Naučna klasifikacija – zašto i na koji način je domaće stanovništvo najviše ugroženo kada je riječ o migrantima i devijantnom ponašanju.
2. Naučno opisivanje – naglašavanje činjenica koje se odnose na migrante i devijantna ponašanja.

3. Naučno objašnjavanje – razlozi koji dovode do pojave devijantnog ponašanja kod migranata.

4.2. Društveni cilj

Društveni cilj završnog rada pod nazivom „Devijantna ponašanja sa posebnim osvrtom na migrantsku populaciju u Bosni u Hercegovini“ jeste da se dođe do podataka o tome kako domaće stanovništvo gleda na ponašanje migranata. Drugim riječima, prikupit ćemo podatke o tome da li su i u kojoj mjeri migranti pripadnici devijantnih odnosno kriminalnih grupa.

5. SISTEM HIPOTEZA

Glavna hipoteza:

• **H1: Sa povećanim prisustvom migrantske populacije, povećana je stopa kriminala u Bosni i Hercegovini.**

Pored glavne hipoteze definisane su i hipoteze koje prate glavnu hipotezu i njih ima više:

• **H1.1: Migranti pripadaju marginaliziranoj grupi stanovništva.**

• **H1.2: Osiguravanje boljih životnih uslova za migrante direktno utječe na smanjenje devijantnih ponašanja.**

• **H1.3: Bosna i Hercegovina, s obzirom na okolnosti koje se tiču nedavne prošlosti i kompleksnog ustroja vlasti, nije u mogućnosti da samostalno iskorijeni devijantno ponašanje migranata.**

5.1. Identifikacija, klasifikacija i operacionalizacija varijabli

Ovaj magistarski rad posjeduje dvije varijable, odnosno fenomen devijantnosti i migranti. Govoreći o zavisnoj varijabli u ovom slučaju je to fenomen devijantnosti, koji varira u jednom smjeru, te devijantnost predstavlja kvantitativni indikator.

Dok je u ovom slučaju, nezavisna varijabla, migranti, koja varira u oba smjera i predstavlja kvalitativni indikator.

6. NAČIN ISTRAŽIVANJA

Za prikupljanje i obradu podataka, kao i za donošenje zaključka koristit će se i sljedeće metode:

- Metodom dokazivanja će se utvrditi da li su postavljene hipoteze u radu prihvaćene ili ne.
- Metodom analize sadržaja će se prikupiti, obraditi i prezentirati literatura koja je potrebna za ovaj istraživački rad. Radom na prikupljenoj literaturi dobit će se sekundarni podaci i na taj način stvoriti teorijski okvir ovog rada.
- Tokom istraživanja koristit će se metoda komparacije u dijelovima gdje je potrebno napraviti poređenje između dvije regije, u okviru koje ćemo se bazirati na ključne razlike između njih.
- Induktivna metoda će omogućiti da se na temelju analize činjenica i konkretnih slučajeva dođe do zaključka o problemu istraživanja.
- Deduktivna metoda će omogućiti da se na temelju analize općih sudova dobiju zaključci koji su potrebni za istraživanje.
- Prilikom definisanja osnovnih pojmova vezanih za problem istraživanja koristiti će se metoda deskripcije, odnosno opisivanja.

7. VREMENSKO I PROSTORNO ODREĐENJE ISTRAŽIVANJA

Empirijski dio istraživanja sproveden je na području Bosne i Hercegovine, koji obuhvata Federaciju Bosne i Hercegovine, Republiku Srpsku i Distrikt Brčko u periodu od marta 2021. do juna 2021. godine. Empirijski dio istraživanja podijelili smo u četiri etape:

1. Izrada projekta istraživanja i online anketnog upitnika
2. Prikupljanje podataka
3. Analiza prikupljenih podataka
4. Zaključna razmatranja o istraživanju

II DIO: TEORIJSKI OKVIR

1. POJAM DRUŠTVENE DEVIJANTNOSTI

Iako ne postoji jedinstveno određenje pojma društvene devijantnosti, postoje određeni elementi definicije društvene devijantnosti koji se kroz teorijske paradigme prihvataju i čine njihova polazišta. Karakteristike i univerzalni elementi definicije društvene devijantnosti su sljedeći: (Jugović, 2009: 18)

1. Društvena devijantnost predstavlja pojave za koje vrijedi zakonitosti općih društvenih pojava. One stoje u uzročno-posljedičnim odnosima sa drugim društvenim pojavama a koje su vezane i za karakteristike globalnih društava.
2. Društvena devijantnost je oblik čovjekove društvenosti koji se prezentira u svjesnim djelima ljudi.
3. Ta djela krše uspostavljena društvena pravila zajedno sa relativnim i univerzalnim društvenim i ljudskim vrijednostima.
4. Karakteristika društvenih devijantnosti je da predstavljaju specifičan tip društvenog odnosa koji je drugačiji od uobičajenih odnosa među ljudima.
5. Devijantnost ima društvene uzroke koji ih odvajaju od bio-fiziološke i psihičke devijantnosti.
6. Devijantnost povlači za sobom određene posljedice, koja podrazumjeva negativno reagovanje društvene sredine na odstupanje.

Za devijantnost kažemo da se razlikuje od normalnog, pa s tim u vezi i devijanti se razlikuju od normalnih ljudi. Devijantno ponašanje predstavlja društveni problem jer ono šteti pojedincima i može djelovati razorno na društvo i društveni život. (Jugović, 2009: 18)

2. TEORIJE DEVIJANTNOSTI

Kao zajedničku stavku svih socioloških teorija devijantnosti, svakako možemo navesti da se ovaj fenomen shvata kao posljedica odstupanja od općeprihvaćenih pravila ponašanja. Devijantna, pojedinačna kao i grupna ponašanja uzrokovana su društvom, što bi značilo da njihove uzroke i posljedice trebamo tražiti u složenoj strukturi socijalizirajućih procesa. Kao najvažnije sociološke teorije devijantnosti izdvajamo: (Žiga i Dozić, 2013: 287)

- Teorije strukturalnog pritiska;

- Teorije subkulturalne devijantnosti;
- Teorije kulturalne transmisije („Čikaška škola“);
- Teorije etiketiranja.

2.1. Teorija strukturalnog pritiska

Strukturiranjem ciljeva i mogućnosti njihovog ostvarenja, društvo uzrokuje pojave devijantnosti. Uzroci devijantnosti nalaze se u vrijednosno-kulturalnoj sadržajnosti društva kao cjeline, a ne u fiziološko-psihološkoj strukturi pojedinca. Sociološku misao o devijantnim pojavama utemeljio je francuski sociolog Durkheim. (Žiga i Đozić, 2013: 288) On je smatrao nepovoljnim društvenim činjenicama one društvene pojave koje odstupaju od općeprihvaćenih društvenih normi društvene grupe ili društva kao cjeline. Durkheim smatra da je zločin neizbježan aspekt društvenog života. Zločin možemo pronaći u svim tipovima društva, i prema njemu, stopa kriminala je viša u naprednijim, industrijaliziranim društvima. (Haralambos i Holborn, 2002: 353) Za Durkheima je zločin integralan dio svih zdravih društava. (Haralambos i Holborn, 2002: 353)

To najbolje predstavlja kroz svoja djela: Pravila sociološke metode i Samoubistvo. On u sociologiju uvodi pojam „anomije“ s ciljem što jasnijeg objašnjenja fenomena devijantnosti. Društveni razvoj prati stvaranje zajedničkih vrijednosti i normi ponašanja. U momentu dešavanja brzih socijalnih promjena, u društvenom razvoju dolazi do napuštanja starih normi ponašanja, a nove još nisu u stanju da uspostave ravnotežu društvenog poretka. Jednostavnije rečeno, stare norme gube svoj značaj, a nove nisu dovoljno uspostavljene da bi pružile sigurne putokaze pojedincu ili grupi. Prema Durkheimu, tada nastaje stanje anomije odnosno stanje beznormalnosti koje je uzrok devijantnog ponašanja.

Pored ovoga, Durkheim smatra da je određena doza devijantnosti potreba svakog društva. Pod tim, misli da je određena promjena zdrava za društvo, jer promjena dovodi do napredovanja. Svaka promjena počinje odstupajućim ponašanjem od općeprihvaćenih normi ponašanja.

Govoreći o ponašanju i devijantnosti, ona se mijenjaju kroz vrijeme, što znači da su mnoga ponašanja koja su nekada bila devijantna, sada normalna i suprotno. Društvenom sankcijom društvo kontroliše ponašanje pojedinaca i time održava vrijednosti kolektivnih moralnih normi. (Žiga i Đozić, 2013: 288)

Devijantnost proizlazi iz neuspjeha socijalizacije jer nije stvorila poželjnu motivacionu strukturu kod pojedinca koja bi ga odvrtila od devijantnog ponašanja. Uz to, za devijantnost kažemo da proizlazi i iz neuspjelog procesa socijalne kontrole. Iako je njena funkcija usmjeravanje ponašanja pojedinca prema očekivanoj ulozi, devijantno ponašanje ukazuje na to da je proces socijalne kontrole „zatajio“.

Strukturalni funkcionalisti posebnu pažnju daju porodici, koja je društvena institucija koja je zadužena za ostvarivanje adekvatne socijalizacije i socijalne kontrole. Disfunkcionalne porodice koje onemogućavaju pravilno vaspitanje ključni su generator devijantnosti.

Prema Mertonu, opći uzrok devijantnosti je adaptacija pojedinca na društveno-strukturalne protivrječnosti koje onemogućavaju svim individuama da na legitiman način ostvare društveno-poželjne ciljeve. Koji oblik devijantnosti će nastati zavisi od psiho-socijalnih faktora poput: crte ličnosti, adekvatnosti socijalizacije, socijalne marginalizacije i slično. (Jugović, 2009: 134) Merton fenomen devijantnosti objašnjava iz gledišta kulture i strukture društva. On smatra da u svim društvima članovi imaju zajedničke vrijednosti. Prema njemu, materijalno bogatstvo je postalo zajednička vrijednost i glavni cilj Amerikanaca, tj. cilj uspjeha kojem svi teže. Međutim, kako većina članova društva ne može da ostvari materijalni cilj, često posežu za drugim sredstvima kako bi ostvarili svoj uspjeh što dovodi do devijantnosti. On formira teoriju strukturalnog pritiska, što znači stanje kada se u društvu „sve može“, što znači da pojedinci težeći za uspjehom imaju različito ponašanje. Merton razlikuje pet vrsta ponašanja od kojih su četiri devijantna: (Žiga i Đozić, 2013: 288)

- Konformnost je najčešća reakcija. Ti članovi društva za uspjeh se bore općevažećim pravilima i normama.
- Inovacija predstavlja oblik individualnog ponašanja koji podrazumjeva prihvaćenost kulturnih vrijednosti i normi uz odbacivanje sredstava za njihovo odbacivanje. Što znači da će pojedinci u ovom slučaju se koristiti različitim sredstvima kako bi postigli svoj cilj, poput laganja, pljačkanja i drugih devijantnih ponašanja. Ovo su obično pripadnici nižih slojeva društva jer im njihovo obrazovanje kao i njihov materijalni status neće pružiti nikakve šanse za daljni uspjeh.
- Ritualisti su oni koji se pokoravaju društvenim normama i obično zanemaruju zajedničke ciljeve. Takvi pojedinci najčešće poštuju proceduru iako ih ona ne dovodi do uspjeha. To su uglavnom pripadnici nižeg srednjeg sloja.

- Povlačenje. To su oni pojedinci koji odbacuju i ciljeve i sredstva. Oni to ne odbacuju iz razloga što ne usvajaju kulturne ciljeve, nego ih odbacuju zato što ih ne mogu postići. Pripadnici ove društvene grupe su najčešće alkoholičari, prosjaci, narkomani i slično.
- Pobuna. Ovdje pojedinci odbacuju i kulturne ciljeve i institucionalizirana sredstva i zamjenjuju ih novim. Oni nastoje stvoriti novo društvo.

Kao zaključak ove teorije i navođenje Mertona, možemo navesti da on smatra da pojavu devijantnosti ne uzrokuje sam pojedinac već to čini društvo uspostavljanjem ciljeva odnosno nemogućnosti njihovog ostvarenja.

2.2. Teorija subkulturalne devijantnosti

Teorije subkulturalne devijantnosti, devijantnost tumače položajem društvene grupe i njene kulture u cjelini društvene strukture. (Žiga i Đozić, 2013: 288) Postoje društvene grupe koje izgrađuju zasebne norme i vrijednosti koje se ne poistovjećuju s općeprihvaćenim kulturnim vrijednostima društvene cjeline. Marginalni položaj ovakvih grupa proizlazi iz njihove nemogućnosti da se prilagode vrijednostima i normama dominantnom vrijednosno-normativnom sistemu, što kod njih stvara „statusnu frustraciju“. To stanje uzrokuje da se te grupe organizuju u devijantne koje su u konfliktu sa pripadnicima vlasti. (Jugović, 2009: 134)

Definišući društvenu devijantnost preko nekonformističkog ponašanja pojedinaca i društvenih grupa koje ne poštuju postavljene norme i vrijednosti društva ili preko određenih stanja koji narušavaju ravnotežu i stabilnost društva – strukturalno-funkcionalistička teorija pokazuje da njen ugao gledanja na fenomen devijantnosti potiče iz perspektive društva. (Jugović, 2009: 135) Strukturalno-funkcionalistička teorija kao nosioca devijantnosti vidi pojedinca i određene društvene grupe, institucije ili strukture. Devijantnost predstavlja obilježje nekonformističkog pojedinca i neprilagođenih društvenih grupa.

Cohen ističe da devijantno ponašanje nije individualna reakcija, kako kaže Merton, već je ona kolektivno izražavanje frustracije. Niži slojevi društva, posebice mladi, zbog statusnog položaja, imaju male izgleda da ih postignu. Oni rješenje svojih statusnih frustracija nalaze u tome da napuštaju norme i vrijednosti cjelokupnog društva, te ih preoblikuju prema vlastitim ciljevima. Time razvijaju vlastitu odstupajuću subkulturu, u kojoj se cijene krađe, vandalizam i devijantno ponašanje. Pripadnici takve subkulture ispravnim smatraju kršenje općevažećih normi i pravila. Kao što smo naveli, mladi iz nižih društvenih slojeva koji su nezadovoljni

svojim statusom, odbacuju važeće ciljeve uspjeha i donose alternativne norme i vrijednosti unutar kojih ostvaruju uspjeh. (Žiga i Đozić, 2013: 290) Time dolazimo do zaključka da je to vrsta kolektivnog rješavanja zajedničkih problema.

Društvena subkultura predstavlja negativnu reakciju na ustrojstvo društva, koje ne daje svim svojim članovima iste uslove za uspjeh. Oni koji uspješno djeluju u kategorijama vrijednosti subkulture ostvaruju uspjeh i ugled u svojoj grupi. Ponašanja poput krađa, vandalizma i drugih devijantnih ponašanja postaju tzv. cijenjena aktivnost.

Prema Milleru devijantna ponašanja pripadnika nižih društvenih slojeva predstavljaju isključivo rezultat njihove subkulture. On ističe da slijediti kulturnu praksu, koja obuhvata bitne elemente cjelokupnog životnog obrasca kulture niže klase, znači kršiti zakonske norme. (Žiga i Đozić, 2013: 291) Miller smatra da postoji poseban kulturni sistem pod nazivom „kultura niže klase“. (Žiga i Đozić, 2013: 291) Pripadnicima niže klase, subkultura obezbjeđuje način da se lakše podnese vlastita situacija.

Američki sociolozi Clovnard i Ohlin ukazuju na tri moguće reakcije prema općeprihvaćenom kulturnom obrascu. Za uspjeh nelegitimnim sredstvima, devijanti mogu odabrati zločinačku subkulturu, konfliktnu subkulturu ili subkulturu povlačenja. (Žiga i Đozić, 2013: 291) Koju će opciju odabrati devijanti, zavisi od legitimne strukture ali i od stepena uspješnosti pojedinca u njoj.

2.3. Teorija kulturalne transmisije

Prema ovoj teoriji, devijantno ponašanje se stiče na sličan način kao i društveno prihvatljivo ponašanje. Saderlend, pripadnik Čikaške škole, ovaj fenomen naziva diferencijalna asocijacija. (Žiga i Đozić, 2013: 291) U društvu koje obuhvata različite forme subkultura, dešava se da neka subkultura podržava i ohrabruje devijantne aktivnosti, a druga ne.

Saderlend navodi devet ključnih teza svoje teorije, koja nosi naziv genetsko objašnjenje kriminalnog ponašanja: (Jugović, 2009: 93)

- 1) Kriminalno-devijantno ponašanje uči: pojedinac koji prethodno nije obučena za kriminalno djelo ne izmišlja kriminalno ponašanje.
- 2) Devijantno ponašanje se uči u interakciji sa drugim osobama kroz proces komunikacija.

- 3) Osnovni dio učenje odvija se u okviru primarnih grupa, jednostavnije rečeno bezličnih sredstva komuniciranja poput filmova, štampe i slično. Pod ovim grupama ne ubrajaju se samo porodica, familija nego i gang (maloljetnička družina) i vršnjačke grupe. Gang može imati veliki utjecaj na prihvatanje pojedinih vrijednosti koje pojedinac uči od onih sa kojima je često u kontaktu.
- 4) Učenje devijantnog ponašanja obuhvata usvajanje znanja o: metodama, načinu, tehnikama vršenja kriminala, koje mogu biti ili veoma jednostavne ili veoma složene, potom specifičnim metodama, specifičnih motiva, poriva, specifičnog načina komunikacije i ostalo.
- 5) Način ispoljavanja motiva i poriva uči se i zavisi od toga da li pojedinac prima definicije koje odobravaju ili definicije koje osuđuju nepoštivanje odnosno kršenje normi. U pojedinim društvenim sredinama pojedinac je okružen osobama koje odobravaju kršenje zakona, dok u drugim sredinama ne tolerišu kršenje zakona.
- 6) Individua postaje devijant ukoliko prima više definicija koje odobravaju devijantno ponašanje, a manje definicija koje ga osuđuju. Na taj način se stimuliše devijantno ponašanje. Pored toga individua postaje devijant jer je u kontaktu sa devijantnim obrascima ponašanja. Važno istaći je svakako da ovaj kontakt ne znači nužno i druženje sa devijantima. Učenje devijantnosti moguće je i uz ljude koji nisu devijantni, međutim, izražavaju vrijednosti i norme koje odobravaju takvo ponašanje.
- 7) Kontakti sa izvorima definicija koje odobravaju ili osuđuju kršenje normi razlikuju se po učestalosti, trajanju i intezitetu. To uveliko utječe na prihvatanje takvog ponašanja. Kao primjer možemo navesti da ukoliko postoji intenzivan stav odobravanja devijantnog ponašanja, veća je mogućnost da pojedinac postane devijant.
- 8) Proces učenja devijantnog ponašanja podrazumjeva sve mehanizme koji su dio svakog učenja. Ovakvo ponašanje uči se po istim principima kao i normalno učenje, no naravno razlika je u sadržaju, jer je ovdje sadržaj devijantan.
- 9) Devijantno ponašanje ne možemo objašnjavati potrebama i vrijednostima jer je nedevijantno ponašanje izraz istih potreba i vrijednosti. Kao primjer možemo navesti da lopovi krađu kako bi došli do novca, dok poštteni radnici rade da bi dobili novac. Kriminalne aktivnosti mogu biti motivisane finansijskim dobitima poput i ilegalne aktivnosti koje su usmjerene na finansijsku dobit.

Prema ovoj teoriji, osobe uče delikventnost, odnosno, postaju kriminalci družeći se sa osobama koje krše opće norme ponašanja. Sticanje navika devijantnosti i sticanje navika uvažavanja općeprihvaćenih vrijednosti gotovo pa su iste, osim njihovog smjera.

Shaw i Mckay ističu da visoke stope fluktuacije stanovništva onemogućavaju stvaranje stabilne zajednice i time pogoduju stvaranju društvene dezorganizacije. (Žiga i Đozić, 2013: 292) U društvima koja su izložena promjenama gdje je društvena kontrola slabija, veća je prisutnost nasilja, alkoholizma, prostitucije, kocke, upotrebe droga i slično, što uveliko utječe na porodicu koja gubi integrativnu funkciju u stvaranju pozitivnih društvenih vrijednosti.

2.4. Teorija etiketiranja

Govoreći o ovoj teoriji, misli se na proces u kojem se određeni ljudi označavaju kao devijantni. Devijantnost se percipira u interakcijskom odnosu devijanta i onog koji ga tako definiše. Becker ističe da društvene grupe stvaraju devijantnost uspostavljajući pravila čije nepoštivanje čini devijantnost, ali i implementacijom tih pravila na određene ljude i etiketirajući ih kao autsajdere. (Žiga i Đozić, 2013: 292) Prema tome, devijantnost predstavlja posljedicu implementacije pravila i sankcija na prekršitelja od strane drugih. Da zaključimo, devijant predstavlja individuu na koju je ta etiketa primjenjena, dok je devijantno ponašanje ponašanje koje su ljudi tako etiketirali. (Žiga i Đozić, 2013: 292)

Pojam stigme, etikete, interakcionisti koriste da bi što snažnije ukazali na društveni odnos prema različitosti ili devijantnosti. Stigma je riječ grčkog porijekla, a označavala je znak na tijelu koji je ukazivao na neke moralno-pravne prirode nedostatke ličnosti koja je njim obilježena. (Jugović, 2009: 204)

Lemert ističe da reakcija društva definiše devijanta. (Žiga i Đozić, 2013: 292) Prema njemu, postoji primarna i sekundarna devijantnost. Primarna devijantnost definiše djela koja su takva i prije nego što postanu etiketirana, dok je sekundarna devijantnost reakcija grupe ili pojedinca na izrečenu društvenu reakciju. Sekundarna devijantnost bitno utječe na svijest pojedinca o njemu samome, njegov položaj kao i na buduće ponašanje.

Subjektivno značenje okolnosti da neko nosi etiketu devijantnosti ima za posljedicu da obilježeni pojedinac i sam prihvati sud okoline o sebi čime pokazuje da ima i standarde normalnosti kao i ostali pripadnici društva.

Jedna od važnijih teza interakcionista/konstrukcionista jeste da reakcija profesionalnih službi reagovanja na neki devijantan čin samo inicira proces koji devijante hrabri u ponavljanju istog ponašanja.

Viler i Kotrel navode da zvanično etiketiranje mlade osobe koja se ponaša devijantno ima efekat smještanja te osobe u takvu kategoriju. Svrstavanje pojedinca u takvu grupu koja je isto ili slično okarakterisana, može kategoriju „delikvent“ učiniti upadljivim kako njima, tako i drugim ljudima. Jednostavnije rečeno, osoba počinje misliti o sebi kao o delikventu i u skladu sa tim se i ponaša.

Teorija etiketiranja izdvaja pet bitnih značenja devijantnosti: (Žiga i Đozić, 2013: 292)

- Devijantno ne proističe iz njegovog sadržaja nego iz načina kako ga drugi definišu.
- Podjela na normalno i devijantno je relativna. Devijantno tumačimo kao ono što je zapaženo od strane društva, a normalno ono što nije zapaženo, iako može značiti da je učinjeno.
- Devijantnost se određuje prema pravilima koja društvo predviđa, kao i prema uslovima i ljudima prema kojima se implementiraju.
- Etiketiranje individue kao devijantne iziskuju sam odgovor na okolinu. Devijant se postepeno približava toj ulozi i ponaša se sukladno pravilima te uloge.
- Etiketirani devijanti traže društvo slično sebi, dok se istovremeno u takvoj grupi učvršćuje devijantnost i potpomaže društveni stil življenja.

3. DEVIJANTNOST KAO KOLEKTIVNO DJELOVANJE

Sociolozi su saglasni da je područje njihovog proučavanja društvo, ali ipak to saglasje postoji samo ako ne ulazimo previše u samu prirodu društva. Kako mnogi autori navode, ljudi djeluju zajedno, imajući na umu šta su drugi dosad napravili, šta trenutno rade, ili što će možda raditi u budućnosti. Pojedinac često pokušava uskladiti vlastito djelovanje s djelovanjem drugih, baš kao što i svaka individua prilagođava vlastito djelovanje djelovanju ostalih i načinu na koji očekuje da će ostali djelovati. Sve prilagodbe možemo nazvati kolektivnim djelovanjem, posebno ako se ima na umu da se taj izraz ne odnosi samo na svjesni kolektivni dogovor da se, naprimjer, započne štrajk, nego i na sudjelovanje u nastavi, zajednički obrok ili prelaženje ulice. Na svako se od ovih djelovanja može gledati kao na nešto što radi mnogo ljudi zajedno.

Ako ijednu ljudsku aktivnost možemo smatrati kolektivnom aktivnošću, onda je to zasigurno devijantnost. Smatramo li devijantnost kolektivnim djelovanjem, možemo primijetiti da ljudi djeluju imajući na umu reagovanje svih onih koji su uključeni u to djelovanje. Ljudi računaju na to kako će njihova okolina procijeniti njihove postupke i kako će ona utjecati na njihov ugled i položaj, naprimjer, delinkventi su počinili određena djela zbog kojih su nastradali, iz razloga što su htjeli zadržati položaj i poštovanje koje su imali u svojim bandama.

4. ROD I ZLOČIN

Smart (1997) o ženama i kriminalu navodi sljedeće: (Haralambos i Holborn, 2002: 408)

- Žene čine manje zločinačkih djela od muškaraca, pa se i prijestupnice smatraju manjim problemom za društvo.
- Većina zločina koje urade žene su razmjerno trivijalni pa se zbog toga smatra da ih se ne mora ni istraživati.
- Kako u sociologiji, tako i u kriminologiji, u činjenju zločina uglavnom preovladavaju muškarci, pa i studije govore o njima.
- Tradicionalna kriminologija je motivirana željom za suzbijanje ponašanja koje se smatra problematičnim. S obzirom da se kriminal žena smatrao manje problematičnim od kriminala muškaraca, privukao je više pažnje.

Ipak većina zakona, barem u teoriji je spolno neutralna. Što znači da mogućnost da osoba budu optužena ne ovisi o njenom spolu. No, postoje i neki zakoni koji se odnose na pripadnike samo jednog spola, kao primjer možemo navesti da u Britaniji jedino muškarci mogu biti optuženi za silovanje ili homoseksualne prijestupe, dok na drugoj strani jedino žene mogu biti optužene za čedomorstvo ili prostituciju. U realnosti mali broj zločina pripada jednoj od tih kategorija pa su pravne definicije skoro nevažne za cjelokupnu statistiku muškog i ženskog zločina.

5. MORALNA PANIKA

Ovaj pojam u sociologiji je prvi put spomenuo britanski sociolog Jang 1971.godine. (Jugović, 2007: 225) On je razmatrao problem zabrinutosti javnosti zbog podataka koji su pokazali zastrašujući porast upotrebe droga. No, iako je Jang prvi spomenuo ovaj pojam, zasluga za sistematsko uvođenje u sociologiju pripada Koenu. (Jugović, 2009: 225)

Prema njemu, moralnu paniku definiše pet ključnih elemenata, a to su:

- Neko ili nešto se definiše kao prijetnja vrijednostima;
- Ona se u medijima prikazuje u prepoznatljivoj formi;
- Naglo raste strah javnosti;
- Javlja se reakcija vlasti i/ili onih koji imaju utjecaj na stvaranje javnog mijenja;
- Panika rezultira društvenim promjenama ili se povlači.

Prema Koenu, moralna panika proističe iz potrebe da se istakne prijetnja društvenom sistemu. Na nju ili na njene uzročnike se gleda kao na tzv. zle narodne demone. Ona predstavlja društveni konstruk koji se javlja kao posljedica uočavanja da su neke društvene pojave ili pojedini devijantni postupci narušili moralne vrijednosti društva.

U SAD-u i Velikoj Britaniji se dugi niz godina javlja i smjenjuje moralna panika zbog kriminala, stila života mladih, hipi-pokreta, seksualnih sloboda, homoseksualizma, feminizma, ponašanja različitih socijalnih slojeva društva i slično. (Jugović, 2009: 225)

Interakcionisti/konstrukcionisti razloge javljanja moralne panike objašnjavaju najčešće na četiri načina, dok Gud i Ben-Jahuda razlikuju tri modela moralne panike: (Jugović, 2009: 225)

1. Model širokih masa. Prema ovom modelu, moralna panika je direktan izraz zabrinutosti i anksioznosti širokih razmjera zbog uočene opasnosti.
2. Elitistički konstruisan model. Prema ovom modelu, korijeni moralne panike proizlaze iz ponašanja moćnih društvenih grupa, čiji je primarni cilj održavanje svog povlaštenog položaja. Pored navedenog, moralna panika se objašnjava i preko institucija, profesija poput medija, socijalnih radnika, policije i slično.
3. Model interesantnih grupa. U ovom modelu, moralna panika se objašnjava na osnovu činjenica kako profesionalna udruženja, policijski dosijeji, obrazovne organizacije i drugi, fokusiraju medijsku pažnju u odnosu na pojedine nemoralne pojave.

Pojedini autori koji se bave ovim pojmom, često moralnu paniku objašnjavaju teorijom političke anksioznosti. Pa prema njima, svrha panike je da potvrdi superiornost dotadašnjeg sistema vrijednosti u periodu povećane uznemirenosti.

Centralni mehanizam proizvodnje moralne panike jeste spirala značenja. Radi se o prikazivanju društvene opasnosti od neke pojave koja je prikazana u mnogo gorem obliku nego što zaista jeste.

6. MIGRACIJE

6.1. Određenje ključnih pojmova

Migracija predstavlja svaku promjenu mjesta stalnog prebivališta, neovisno radi li se o trajnom ili privremenom preseljenju, manjoj ili većoj udaljenosti unutar ili preko državnih granica. (Pesek, 2018: 3) To je fenomen koji utječe na skoro sve zemlje svijeta neovisno o tome jesu li one zemlja porijekla, tranzita ili odredišta migranata. Prema nekim autorima, ilegalna migracija definiše se kao ilegalan prelazak državne granice. Mesić ističe da se radi o relativno mladom konceptu s obzirom na činjenicu da do kraja 19. vijeka nisu postojala zakonska ograničenja za prelazak državne granice.

Pojam nezakonitih migracija ne odnosi se samo na nezakonit prelazak državne granice, nego i na nezakonit boravak u nekoj zemlji. Pa shodno tome, pojedinac koji je na nezakonit način prešao državnu granicu i/ili na nezakonit način boravi na njenom teritoriju naziva se nezakonitim migrantom. Pojam nezakoniti migranti obuhvataju sve osobe koje su ilegalno migrirale na teritorij neke zemlje, drugim riječima, osobe koje su nezakonito prešle državnu granicu neovisno o njihovom daljnjem statusu. Pojam migrant predstavlja nekolicinu različitih skupina migranata čije je međusobno razlikovanje ključno s obzirom na činjenicu da svaka od njih nosi pripadajući stepen pravne zaštite. Naravno, nisu svi migranti nezakoniti migranti. Postoji i ekonomski migrant koji je osoba koja je napustila vlastitu zemlju s ciljem stjecanja ekonomske dobrobiti.

Izbjeglice su migranti koji su svoju zemlju napustili bježeći od rata ili progona, dok su tražitelji azila osobe koje zbog bijega od progona traže međunarodnu zaštitu. Pojedini autori pri definisanju migranata ističu termin mješoviti migracijski tokovi kojim se obuhvataju različite kategorije migranata. Pa shodno tome, slično definiciji koju smo naveli, ekonomski migranti su osobe koje napuštaju zemlju porijekla iz ekonomskih razloga. Oni se ne karakterišu kao izbjeglice pa zbog toga nemaju pravo na međunarodnu zaštitu kao izbjeglice, već uživaju zaštitu svoje države i u nju se uvijek mogu vratiti.

Pojam radnik migrant predstavlja osobu koje dobija nagradu za rad u državi u kojoj nije državljan. Prema Konvenciji o statusu izbjeglica iz 1951. godine izbjeglica je osoba koja ne boravi u zemlji svog državljanstva i koja zbog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili zbog političkog mišljenja ne može,

ili se zbog tog straha ne želi staviti pod zaštitu dotične države; ili osoba koja nema državljanstva i koja boravi izvan matične zemlje, a koja se ne može, ili se zbog tog straha ne želi vratiti u tu državu. (Pesek, 2018: 4)

Govoreći o izbjeglicama, možemo navesti da razlikujemo:

- Izbjeglance *prima facie*. Prva vrsta izbjeglica, *prima facie*, karakteriše se izbjeglicom na osnovu prvog dojma, odnosno u nedostatku dokaza koji govore suprotno što je učestalost u slučajevima masovnih dolazaka. Tada, zaključuje se temeljem objektivnog stanja u zemlji porijekla osobe.
- Izbjeglance *sur place*. Izbjeglance *sur place* podrazumijeva osobu koja nije bila izbjeglance u trenutku napuštanja zemlje porijekla, nego je postala izbjeglance zbog posljedica novonastalih okolnosti u istoj zemlji.

6.2. Uzroci migracija

Osnovni pokretač migracija, gledajući kroz historiju je težnja za boljim životnim uvjetima, odnosno bijeg od onih loših. Te uvjete vežemo za geografske, političke i ekonomske faktore. Migracije, prema kriteriju uzroka najčešće dijelimo na ekonomske i neekonomske. (Pesek, 2018: 8) Faktori koji utječu na donošenje odluke o migraciji, možemo podijeliti na privlačne ili pull faktore i potisne ili push faktore. Pod pull faktorima misli se na bolju ekonomsku situaciju, više radnih prilika, više plate, dok su push faktori nemogućnost pronalaženja posla u zemlji boravka, ratovi, proganjanje i slično.

Ekonomski faktori najčešće, ali ne i uvijek potiču zakonite migracije. Dok društveni i prirodni faktori kao što su ratovi, progonstva ili prirodne nepogode češće potiču prisilne migracije. Pored navedenog, na donošenje odluke o migraciji mogu utjecati i neki drugi faktori kao što su postojanje srodnika ili pripadnika iste društvene skupine u zemlji destinaciji, poznavanje jezika i drugi. Mogući uzroci na individualnoj razini pojedinca mogu biti nezadovoljstvo, nemogućnost napredovanja i drugi, zbog čega se osoba odlučuje na migraciju.

6.3. Podjela migracija

Osnovna podjela migracija jesu imigracije, odnosno dolazak i nastanjivanje u zemlji odredišta, i emigracije, odnosno odlazak iz zemlje porijekla koji za cilj ima nastanjivanja u drugoj. (Pesek, 2018: 9) Postoje brojne tipologizacije migracija. Najčešća je tipologija

Petersena koji migracije dijeli na primitivne, prisilne, iznuđene, slobodne i masovne, a posebno se naglašava kako prisilne i iznuđene migracije sačinjavaju element prisile i visoki stepen selektivnosti stanovništva u odnosu na njihovu etničku pripadnost. (Pesek, 2018: 9)

Svaki tip migracija dijeli se na dvije potklase:

- inovacijske migracije koje za cilj imaju poboljšanje životnih uvjeta,
- konzervativne migracije koja za cilj ima zadržavanje postojeće kvalitete života.

Prema kriteriju motivacije, migracije dijelimo na ekonomske i neekonomske migracije, prema kriteriju legalnosti razlikujemo legalne i ilegalne, a prema kriteriju dobrovoljnosti razlikujemo dobrovoljne i prisilne migracije. (Pesek, 2018: 9) Pored navedenog, pojedini autori spominju još i kriterij organiziranosti koji podrazumijeva organizirane i neorganizirane migracije kao i kriterij administrativnih granica koji podrazumijeva unutrašnje i vanjske migracije.

Govoreći o načinu izvršenja, nezakonite migracije se dijele na neorganizovane, poluorganizovane i organizovane. Neorganizovane su samoinicijativne migracije individua ili manjih grupa, dok su poluorganizovane okarakterisane manjim stepenom organizacije ali ih ne vode organizovane kriminalne grupe. Dok su organizovane nezakonite migracije okarakterisane kao najopasnije jer su vođene od strane organizovanih kriminalnih grupa, a obilježavaju ih organizovani pristup regrutaciji, transportu i prihvatanju migranata pa se u ovom slučaju može govoriti o krijumčarenju.

6.4. Rodna dimenzija migracija

Rodna dimenzija teorije migracija koja je povezana s binarnim podjelama modernog doba, koje su zasnovana na drevnoj aristotelovskoj perspektivi, predstavljaju prepreku postmodernoj viziji društva, u odnošenju dihotomija muško i žensko, nacionalnosti i dilema o hranitelju porodice. Moderne i postmoderne podjele obuhvataju dihotomiju pojma djevojaštvo, odnosno razvija se koncepcija dobra/loša djevojka. Eislar (1987) u svom ekofeminističkom manifestu, uključuje još jednu binarnu dihotomiju, koja klasificira muškost sa zadovoljstvom/radošću, a ženskost sa patnjom/bolom. (Mušić, n.d., 2) Egan, za razliku od tradicionalnog pripisivanja lošeg ponašanja imigrantima, ističe da se patološko žensko ponašanje razvija kod bijelih femininiteta, kao prihvatljivo ili kao dobro. On navodi da djevojčice postaju agresivne pijanice, pa se kao rezultat hiper heteroseksualizacije, klasifikacija bjeline s ispravnošću, moralnošću i nevinošću gubi. (Mušić, n.d., 2) Dugo

vremena su žene druge rase i klase, kao što su crkinje i azijske, stereotipno okarakterisane kao manje vrijednim i uspješnim ženskim identitetima.

Govoreći o migrantkinjama, prema Zlotniku (2003), 1960-ih, žene su činile 47% migranata, 1990-ih broj ženskih imigranata porastao je na 48%, a zatim na 48,9 u 2000-tim. (Mušić, n.d., 2) Žene su uglavnom porijekla iz Europe, Sjeverne Amerike, Oceanije i Latinske Amerike, Kariba i slično. Prema analizama odnosa ekonomskih migracija i rodni migracija navodimo da iako su migranti 1960-ih bili uglavnom muškarci (oko 53% muškaraca i 47% žena), do 2000. godine, 51% migranata postaju ženskih migranti. (Mušić, n.d., 2) Žene u većini slučajeva migriraju zbog potrebe za radom neovisno od njihove obitelji ili muževa, što predstavlja feminizacija migracije.

7. MIGRANTSKA KRIZA U BIH

Migrantska kriza u Bosni Hercegovini počela je početkom 2018. godine, a prema službenim podacima Službe za poslove sa strancima trenutno u prihvatnim centrima u BiH smješteno je više od šest hiljada migranta. Najveći teret u našoj zemlji, nosi Unsko-sanski kanton zbog blizine sa EU granicom.

Početkom 2018. godine istaknuto je da je od 2016. godine broj migranata u BiH u stalnom porastu, a već u februaru 2018. godine svi postojeći smještajni kapaciteti, kao i Azilantski centar Delijaš u blizini Sarajeva, ali Imigracioni centar u Istočnom Sarajevu, bili su skoro u potpunosti popunjeni. U proljeće 2018. godine pojavili su se i novi problemi poput većeg priliva migranata u Unsko-sanskom kantonu što je dovelo i do protesta građana Bihaća, ali i odluke da se pojača policijski nadzor u gradu. U međuvremenu se javio problem i u Sarajevu, kada je veća grupa migranata boravila dvije sedmice u parku u centru grada, zbog čega je došlo do njihovog premještanja u Prihvatni centar Salakovac kod Mostara. Sličan problem doživjela je Velika Kladuša, zbog čega je načelnik Velike Kladuše Fikret Abdić donio odluku o premještanju migranata iz gradskog parka u centru grada na lokaciju van grada. (Izmirlić, 2020)

Predstavnici vlasti gradova: Bihaća, Ključa, Bosanskog Petrovca, Cazina i Bužima su krajem jula 2018. godine ispred zgrade institucija BiH u Sarajevu održali mirni protest zbog problema s migrantima na području USK.

U tom periodu je tadašnji ministar sigurnosti BiH, Dragan Mektić dao izjavu kojom ističe da su lokalne zajednice sa predstavnicima međunarodnih institucija dogovorile lokacije za prihvatanje migranata na području općine Bosanski Petrovac, dok će se kao privremeno rješenje do osposobljavanja tog centra, koristiti zgrada Agrokomerca u Velikoj Kladuši. (Izmirić, 2020) Mektić je tom prilikom istakao da će premještanjem migranata na ove lokacije u potpunosti rasteretiti Bihać, ali i da su se stekli preduslovi i finansijska sredstva za početak opremanja lokacije Ušivak kod Hadžića.

Na jesen iste godine su blokirali Granični prelaz "Maljevac" zbog nemogućnosti prelaska u EU, gdje su protestovali i građani Bihaća koji su nezadovoljni što je sve veći broj migranata u gradu, na javnim površinama i bez smještaja. Krajem oktobra u Bihaću je otvoren novi Prihvatni centar "BIRA", a samo nekoliko dana ranije i kasarna Ušivak konačno je spremna za smještaj migranata.

Zbog odluke koja je donesena u oktobru 2018. godine, da se spriječi dolazak migranata na područje USK zbog iskorištenih smještajnih kapaciteta u ovom kantonu, javljaju se novi problemi u novembru iste godine kada je iz voza Željeznica FBiH zabranjen izlazak za oko 150 migranata koji su iz Sarajeva krenuli prema USK, od kojih je većina vraćena natrag u Sarajevo. Pored toga što su smještajni kapaciteti na području USK u potpunosti bili popunjeni, početkom 2019. godine iz Službe za poslove sa strancima naveli su da je priliv migranata u BiH povećan za više od 100%. (Izmirić, 2020)

U USK se tokom 2019. godine javio i problem u vezi sa prihvatnim centrom "Vučjak" u koji je sredinom juna te godine na osnovu odluke Gradskog vijeća Bihaća i Kantonalne operativne grupe o smještaju migranata i izbjeglica koji su boravili van prihvatnih centara, parkovima i privatnim objektima, premješteno više stotina migranta. Povodom toga, oglasila se i Misija UN-a u BiH ističući da "Vučjak" predstavlja bitan zdravstveni i sigurnosni rizik i trenutno nije opremljen za smještaj migranta i izbjeglica po međunarodnim standardima, ali i to da na toj lokaciji još uvijek nema sanitarnih čvorova, pitke vode i struje zbog čega nije prihvatljivo da migranti tu borave. Međutim, do zatvaranja ovog prihvatnog centra prošlo je više od šest mjeseci, te je u tek decembru 2019. godine kamp "Vučjak" konačno zatvoren, dok su migranti, sredinom decembra, prebačeni u Sarajevo, gdje su raspoređeni u dva kampa: "Ušivak" i "Blažuj". (Izmirić, 2020)

Tokom 2019. godine povećan je priliv migranata i u Tuzli, gdje je do augusta prema zvaničnim podacima Uprave policije registrovano 5.819 migranata koji su zbog nedostatka

smještaja, spavali u gradskim parkovima i pomoć dobijali od strane volontera. (Izmirlić, 2020) Razlog tome je to što su se vlasti Tuzlanskog kantona potpuno oglušile na ovaj problem. Ni do dolaska zime vlasti u Tuzli nisu osigurale mjesto za boravak migranata, a odgovornost su prebacivali jedni na druge, pa je premijer Tuzlanskog kantona (TK), Denijal Tulumović izjavio da Vlada TK ima želju da pomogne migrantima, ali da je to posao lokalnih gradskih vlasti, dok je gradonačelnik Tuzle, Jasmin Imamović izjavio da pomoć migrantima nije u nadležnosti niti grada niti kantona, već obaveza državnih institucija. Migrantska kriza je u ovom gradu kulminirala tokom zime 2019/2020. godine, te su se zbog niskih temperatura javili nepodnošljivi uslovi za boravak migranata u Tuzli. Oni su osim na Glavnoj autobuskoj stanici, dane provodili i na željezničkoj stanici gdje su postavili šatore. Konkretna pomoć nije se desila prije marta 2020. godine kada je 491 migranta premješteno iz Tuzle u privremeni prihvatni centar "Blažuj". (Izmirlić, 2020)

Ni početak 2020. godine nije donio nade za skoro rješavanje migrantske krize na području BiH, pa je u martu poručeno da BiH analizira planove za zatvaranje granica, a tadašnji ministar sigurnosti BiH, Fahrudin Radončić izjavio je da ukoliko bi novi val migranata krenuo u zemlje regije, to bi bila humanitarna katastrofa. (Izmirlić, 2020) Poslije mjesec dana on je rekao da BiH neće biti parking za Evropu, te je najavio i deportaciju 10 hiljada migranata.

Nedugo zatim, u maju 2020. godine, premijer Vlade USK Mustafa Ružnić na tematskoj sjednici Predstavničkog doma Parlamenta FBiH je zatražio da se u FBiH formira koordinaciono tijelo koje će rukovoditi migrantskom krizom, ističući tom prilikom da je migrantska kriza najviše opteretila USK. (Izmirlić, 2020) Shodno tome, pokrenuta je i peticija koja za cilj ima rješavanje problema migrantske krize u USK, a kojom se nastoji da bude zabranjen ulaz migranata na ovo područje i da se obezbijede Oružane snage BiH na osiguravanju migrantskog kampa u selu Lipa, na granici između Bihaća i Bosanskog Petrovca.

U junu 2020. godine Fahrudin Radončić je dao ostavku na mjestu ministra sigurnosti BiH, ističući kao jedan od razloga situaciju koja je izazvana migrantskom krizom. Selmo Cikotić nakon što je imenovan za ministra sigurnosti, je u augustu iste godine boravio u USK gdje je sa predstavnicima vlasti razgovarao o rješavanju problema migrantske krize, pa izjavio da su dogovoreni određeni mehanizmi i efikasnija saradnja lokalnih i kantonalnih vlasti sa institucijama BiH kako bi građani osjetili veći stepen sigurnosti. Nekoliko dana kasnije građani iz mjesta Purići kod Velike Kladuše su se okupili radi sprečavanja prolaska autobusa

u kojem su se prevozili migranti, poručujući vlastima “da je kap prelila čašu i da više ne mogu podnijeti pritisak krize koja im ugrožava svakodnevni život”. (Izmirlić, 2020)

Dan kasnije, Operativna grupe za koordiniranje aktivnosti i nadzora nad migrantskom krizom na području USK je na sastanku kojem su bili prisutni i predstavnici: IOM-a, UNHCR-a, DRC-a i OSCE-a donijela nove zaključke zbog pogoršane situacije koja je izazvana posljedicama prekomjernog priliva migranata na ovo područje, čime je ugroženo javno zdravlje, bezbjednost i prava građana USK. (Izmirlić, 2020) Nove mjere zabranjuju ulazak migrantima na područje ovog kantona, prevoz, pružanje usluga i kretanje migrantima.

Nakon pomenutog zaključka oglosio se i član Predsjedništva BiH, Milorad Dodik te istakao da RS neće poštovati odluku vlasti USK o zabrani prijevoza migranata u ovaj kanton.

Potom se oglosio i drugi član Predsjedništva BiH, Željko Komšić koji smatra da je prisustvo migranta u RS direktna posljedica Dodikovog odbijanja prijedloga da se na granici BiH sa Srbijom angažuju Oružane snage BiH, kao i to da migranti koji se sada nalaze u entitetu RS tu treba i da ostanu. Na šta je Dodik istakao da migranti neće ostati u RS i da OS BiH ne mogu na granicu sa Srbijom.

Migrantska kriza u BiH trenutno osjeti svoj vrhunac i sa sobom donosi niz problema od negodovanja lokalnih zajednica i nezadovoljstva građana koje dovodi do sve češćih protesta, nezadovoljstva migranata datim uslovima poput smještaja i načinom na kojim se prema njima ophodi zajednica, policija i nadležne vlasti, pa do pojačanih aktivnosti na krijumčarenju migranta ka EU zemljama. Pored navedenih problema koje sa sobom nosi trenutna situacija, umjesto dogovora i zajedničkog pristupa rješavanju ovog problema nosioci vlasti u BiH odgovornost prebacuju jedni na druge. Prema svemu navedenom kao i prema riječima novoimenovanog ministra sigurnosti BiH, Selme Cikotića koji kaže da nema mađioničarski štapić te da se migrantska kriza ne može odmah riješiti, pitanje je kada će, tj. hoće li, vlasti u našoj zemlji pronaći rješenje za ovu krizu uz poštivanje osnovnih ljudskih prava migranata koji borave na području BiH.

8. O IOM-u

Međunarodna organizacija za migracije osnovana je 1951.godine. (IOM, n.d.) Ona predstavlja vodeću međunarodnu organizacija u području migracija koja usko saraduje s vladinim, međuvladinim i nevladinim partnerima. Ona sadrži 155 država članica, 11 država sa statusom

promatrača i uredima u više od 100 zemalja, a posvećena je propagiranju humanije i regularne migracije za dobrobit svih, kao i pružanjem usluga i savjeta vladama i migrantima. (IOM, n.d.)

Međunarodna organizacija za migracije pomaže u obezbjeđivanju regularnog i humanijeg upravljanja migracijama, kao i propagiranju međunarodne saradnje o pitanjima migracija, s ciljem olakšanja potrage za praktičnim rješenjima za probleme migracija, te pružanju humanitarne pomoći migrantima kojima je potrebna, obuhvatajući izbjeglice i interno raseljene osobe. Ustav ove organizacije je prepoznao vezu između migracija i ekonomskog, društvenog i kulturnog razvoja, te pravo na slobodu kretanja. IOM svoj posao obavlja u četiri široka područja upravljanja migracijama, a to su: (IOM, n.d.)

- Migracije i razvoj
- Olakšavanje procesa migracija
- Regulisanje migracija
- Prisilne migracije

Njen angažman obuhvata sljedeće stavke: (IOM, n.d.)

- promociju međunarodnog migracionog prava,
- politiku debate i smjernice,
- zaštitu prava migranata,
- zdravlje migranata,
- rodnu dimenziju migracije.

8.2. IOM u BiH

Naša država je smještena na migracijskom raskršću između Istočne i Zapadne Europe. Sukob koji se desio u bivšoj Jugoslaviji u periodu od 1992. do 1995-godine, je razorio društvenu i gospodarsku infrastrukturu i na taj način prisilio više od polovine građana BiH da napuste svoje domove. (IOM, n.d.)

Trenutno, povratak prognanika i porast ilegalnih migracija, poput trgovine ljudima i krijumčarenje, čine migracije velikim izazovom za postkonfliktnu obnovu i razvoj Bosne i Hercegovine.

IOM je 1992. godine u Sarajevu, u podrumu bolnice Koševo pokrenuo misiju, postavljanjem MEDEVAC programa, čime je evakuirao ranjene osobe koje nisu mogle biti odgovarajuće tretirane na lokalnoj razini. (IOM, n.d.) Po završetku rata, IOM širi svoju djelatnost na povratak izbjeglica iz inostranstva i na pomoć bosanskohercegovačkim državljanima pri preseljenju u treće zemlje. Primarni cilj njenih sadašnjih programa jeste sprečavanje neregularne migracije, zaustavljanje trgovine ljudima, doprinos nacionalnom razvoju, kao i pomoć Vladi BiH u upravljanju migracijskim aktivnostima.

8.3. IOM Misija

IOM se vodi načelom da su humane i zakonite migracije korisne i migrantima i društvu u cjelini.

IOM kao vodeća međunarodna organizacija djeluje sa partnerima u međunarodnoj zajednici da:

- Asisitira u odgovoru na rastuće operativne izazove u upravljanju migracijama
- Poboljša razumijevanje migracionih pitanja
- Potiče socijalni i ekonomski razvoj kroz migracije
- Podržava ljudsko dostojanstvo i dobrobit migranata.

8.4. IOM u svijetu

IOM je prvobitno bio poznat kao Privremeni Međuvladin komitet za kretanje migranata iz Europe (PICMME), koji je nastao 1951.godine iz haosa raseljavanja Zapadne Europe nakon Drugog svjetskog rata. Primarni cilj je bio da se pomogne europskim vladama da identifikuje zemlje preseljenja za procijenjenih 11 miliona raseljenih ljudi zbog ratnih dešavanja, a dogovoren je prevoz za skoro milion migranata tokom 1950 godine.

Tok promjena imena iz PICMME u Međuvladin komitet za europske migracije (ICEM) u 1952.godine potom Međuvladin komitet za migracije (ICM) u 1980.godine pa do Međunarodne organizacije za migracije (IOM) u 1989.godine, oslikava prijelaz organizacije iz logističke agencije u agenciju za migracije. (IOM, n.d.)

Kao operativna logistička agencija, IOM je proširio svoj djelokrug i postao vodeća međunarodna agencija za rad s vladama i civilnim društvom koje za cilj imaju poboljšanje razumijevanja pitanja migracija, stimulisanje društvenog i ekonomskog razvoja kroz

migracije ali i očuvanje ljudskog dostojanstva i dobrobiti migranata. To je bilo praćeno brzim širenjem iz relativno male agencije u agenciju koja ima godišnji operativni proračun od procjenjenih 1,3 milijarde dolara, sa oko 8.400 zaposlenika u više od 150 zemalja diljem svijeta. (IOM, n.d.) Kao što smo već naveli, IOM trenutno ima 155 država članica i dodatnih 11 država koje imaju status promatrača. Kao "Agencija za migracije" IOM je postao polazna tačka u globalnoj raspravi o društvenim, ekonomskim i političkim posljedicama migracija u 21. stoljeću.

IOM se bavi sljedećim područjima upravljanja migracija:

- Migracija i razvoj
- Migracija i zdravlje
- Olakšavanje procesa migracija
- Upravljanje kretanjem i hitnom post – konfliktom migracijom
- Regulisanje migracija
- Programi obeštećenja
- Opći programi
- Migracije, klimatske promjene i životna okolina

9. MIGRANTI I KRIMINALITET

Postoje vjerovanja da imigracije utječu na povećanje stope kriminaliteta iako se vrlo često susrećemo i na kontradiktornim podacima. S tim u vezi, postoje različiti stavovi istraživača govoreći o povezanosti kriminaliteta i migracija, odnosno neki od njih potvrđuju tezu o migrantima kao kriminalcima, dok drugi tvrde da se samo radi o predrasudi.

Istraživanja koja se bave vezom imigracija i kriminaliteta nastale su iz općenitih istraživanja o imigrantskim iskustvima, dok su teorije o imigrantima proizašle iz teorija o funkcionisanju urbanog okruženja. Jedna od tih teorije svakako jeste teorija socijalne dezorganizacije koja ističe činjenicu da urbani način života slabi socijalne veze među pojedincima.

Teorija socijalne dezorganizacije povezuje se sa delinkvencijom tvrdeći kako je asimilacija povezana s urbanim načinom života. S tim u vezi ističe se da su imigranti, koji su prvobitno boravili u visokorizičnom okruženju, pa se kasnije preselili u organizovanija, postizali pozitivnije rezultate na tržištu rada.

Neki teoretičari kažu da postoje mehanizmi zahvaljujući kojima migracija utječe na smanjenje umjesto na povećanje kriminaliteta. (Pesek, 2018: 35) Pa tako postoji mogućnost da su imigranti razvili poštovanje prema zakonu u svojim zemljama porijekla, prije nego što su migrirali u mnogo neorganizovanije gradove.

The Dillingham Commission, komisija Sjedinjenih Američkih Država u čiju sfera interesovanja spadaju imigracije, nikada nije pronašla "zadovoljavajuće dokaze" koji potvrđuju da je učestalost kriminaliteta veća među strancima u odnosu na lokalno stanovništvo. (Pesek, 2018: 36) Neki ističu da na opću stopu kriminaliteta utječu mnogobrojni faktori te je proučavanje veze kriminaliteta i migracija nepotrebno. Prema zvaničnim podacima period između 1990. i 2013. godine rezultovao je porastom stranaca u SAD sa 7,9% na 13,1%, dok se broj nezakonitih imigranata utrostručio. (Pesek, 2018: 35) Tada se broj nasilnih zločina, koji uključuju ubojstva, silovanje, teške tjelesne povrede i razbojništvo, evidentiranih od strane FBI-a smanjio za 48%, dok se broj imovinskih delikata smanjio se za 41%. (Pesek, 2018: 35) Time se došlo do zaključka da je manja vjerojatnoća da se imigranti, u odnosu na domaće stanovništvo uključuju u nasilna, nenasilna i druga devijantna ponašanja.

Slijedom navedenih podataka kojima smo mogli zaključiti da imigracija nije povezana s visokim stopama kriminaliteta i da je manja vjerojatnoća da će imigranti u odnosu na domaće stanovništvo biti počinitelji kaznenih djela i prekršaja, ipak moramo navesti da i dalje postoje migrantske politike i zakoni koji se zasnivaju na stereotipima iz kojih proističu višestruki standardi kada je riječ o posljedicama kriminalnog ponašanja. Na migrante se, iako su počinili manje prekršaje, mogu primjeniti rigorozne sankcije poput deportacije ili zabrane povratka u zemlju.

S druge strane, postoje stavovi da postoji veza između imigracije i kriminaliteta. Autori takvih stavova smatraju da se imigranti prilikom prilagođavanja na društvene norme, suočavaju s konfliktom kultura koji može biti uzrok kriminalnih aktivnosti. U periodu kada je broj imigracija u SAD-u počeo rasti, a sa njim i stopa kriminaliteta, mnogi su autori počeli isticati postojanje veze između imigracije i kriminaliteta.

Jedan od njih, ističe da su migranti koji su doseljavali u ovu zemlju vrlo često bili niskog socioekonomskog statusa, što je svakako jedan od značajnih kriminalnih faktora. Jer je veća vjerojatnost da će se u kriminalne aktivnosti uključiti one osobe koje postižu lošije rezultate na tržištu rada.

9.1. Krijumčarenje migranata

Migrantska situacija koja se odvija u Bosni i Hercegovini i dalje za posljedicu ima sukobljavanja među migrantima, ali i migranata sa lokalnim stanovništvom. Takvo stanje pogoduje krijumčarima migranata kojih je sve više.

Prema UNODC-u krijumčarenje migranata znači osiguranje nelegalnog ulaska u državu članicu za neko lice koje nije državljanin i nema stalno prebivalište u njoj, a radi sticanja, direktno ili indirektno, finansijske ili neke druge materijalne koristi. (Mušić, 2020) U tom slučaju je odnos između migranata i krijumčara dobrovoljni, kratkoročni odnos koji se završava dolaskom migranta u zemlju odredišta. Međutim, to nije uvijek slučaj, s obzirom da su neki krijumčareni migranti primorani da nastave odnos s krijumčarem da bi otplatili visoke troškove transporta.

Europskim migracijskim programom borba protiv krijumčarenja migranata postavljena je kao strateški cilj da bi se zaustavilo iskorištavanje migranata u kriminalnim mrežama te smanjili poticaji na nezakonite migracije. Europskim programom sigurnosti izdvojena je i saradnja protiv krijumčarenja migranata unutar EU-a i trećih zemalja kao prioritet u borbi protiv mreža organizovanog kriminala. Kriminalne mreže organizuju putovanja sa velikim brojem migranata koji očajnički žele doći u EU. One ostvaruju veliku zaradu dovodeći u opasnost živote migranata. Ljudska prava migranata često se krše zlostavljanjima i iskorištavanjem.

Krijumčari se prema ovim ljudima odnose kao prema robi, slično kao s drogom i vatrenim oružjem kojima trguju istim rutama. Oni često mijenjaju rute za krijumčarenje da bi se prilagodili sigurnosnoj situaciji u tranzitnim zemljama ili odgovoru tijela za provođenje zakona. Zloupotrebljavaju i mehanizme za legalan ulazak i boravak. Krijumčarenje migranata predstavlja veoma unosan posao, gdje kriminalne mreže profitiraju od niskog rizika otkrivanja i kažnjavanja. Bitno naglasiti je da je krijumčanje ljudima inkriminirano našim krivičnim zakonodavstvom kao zločin (st. 2, čl. 18. KZ BiH).

Slika 1. Prikaz krijumčarenja migranata (Mušić, 2020)

9.1.2. Bosna i Hercegovina

U BiH je u periodu od prvog septembra do 12. novembra 2020. godine. zabilježeno najmanje 12 spriječenih slučajeva krijumčarenja migranata prema podacima od Granične policije BiH i nadležnih MUP-ova. (Mušić, 2020) Krijumčari su uhapšeni na području Zvornika, Zeničko-dobojskog kantona, Sarajeva, Gradiške, Bihaća, Broda, Velike Kladuše i Nevesinja. (Mušić, 2020) Krijumčari su uglavnom bili državljani BiH, a u samo dva slučaja krijumčari su imali državljanstvo Afganistana i Iraka.

25. septembra je spriječeno krijumčarenje 11 migranata na području Zvornika gdje su migranti krijumčareni čamcem, preko rijeke Drine, a krijumčar je bio državljanin Afganistana, koji je upravljao čamcem. (Mušić, 2020) Kod sebe migranti nisu imali identifikacijske dokumente, a rekli su da dolaze iz Afganistana. Zbog postojanja osnova sumnje da je počinio krivično djelo “krijumčarenje osoba”, državljanin Afganistana je lišen slobode, prema naredbi tuzioca Tužilaštva BiH.

Sljedeći ovakav primjer desio se trećeg oktobra 2020. godine, gdje su inspektori Službe za poslove sa strancima i pripadnici MUP-a Kantona Sarajevo, u saradnji sa Obaveštajno-

sigurnosnom agencijom BiH, identificirali i priveli u Sarajevu državljanina Iraka S. J. za koga se smatra da je jedan od glavnih organizatora krijumčarenja migranata. (Mušić, 2020) Privedeni predstavlja prijetnju javnom redu i sigurnosti Bosne i Hercegovine, zbog povezanosti s organizovanim kriminalom, zbog čega mu je izrečena mjera protjerivanja i stavljanja pod nadzor u Imigracioni centar. Prema zvaničnim podacima radi se o osobi koja je jedan od glavnih organizatora u lancu međunarodnog krijumčarenja migranata na zapadnobalkanskoj ruti. Tom prilikom pronađeno je još 14 stranih državljanina koja se dovode u vezu sa S. J., te zbog ilegalnog boravka u BiH izrečena im je mjera protjerivanja iz naše zemlje i stavljanja pod nadzor, s ciljem ostvarenja svih neophodnih uslova za njihovo udaljenje iz BiH.

Pored ovoga, izdvojit ćemo i slučaj organizovanja krijumčarske grupe čiji član je bio i pripadnik Granične policije BiH, što govori o ozbiljnosti problema krijumčarenja migranata, jer se u te kriminalne aktivnosti upuštaju i pripadnici policijskih struktura. Policijski službenici Granične policije BiH, su na području Zvornika, Bijeljine, Kalesije i Brčkog realizovali operativnu akciju pod nazivom „BOAT“, gdje su obavljene pretresi na 11 lokacija, koje koriste 11 osumnjičenih osoba. (Mušić, 2020) U toj akciji uhapšeno je 10 osoba, a od čega kako smo naveli i jedan pripadnik Granične policije.

9.1.3. Srbija

U posljednje dvije godine u ovoj zemlji došlo je do drastičnog porasta krijumčarenja migranata, ali i porasta uhapšenih zbog tog krivičnog djela. Postoje tri osnovna pravca koje krijumčari koriste za prebacivanje migranata, i to su: (Mušić, 2020)

- prema Mađarskoj granici,
- prema granici sa Hrvatskom (kopneni i riječni),
- prema BiH (kopneni i riječni).

Poslije višemjesečnog predistražnog postupka, pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije, Odjeljenja za suzbijanje trgovine ljudima i krijumčarenja ljudi uhapsili su 11 osoba zbog postojanja osnova sumnje da su počinili krivično djelo tj. nedozvoljen prelazak državne granice i krijumčarenje ljudi. (Mušić, 2020) Članovi organizovane kriminalne grupe su realizovali nedozvoljen prelazak preko državne granice RS-a u cilju daljeg nedozvoljenog tranzita preko Republike Mađarske ka zemljama Evropske Unije sa 18 migranata neutvrđenog državljanstva.

Kriminalna grupa je organizovana radi finansijske koristi koja se kretala po jednom stranom državljaninu, odnosno iregularnom migrantu od 800 do 2.400 eura. (Mušić, 2020)

Uz to je, mađarska Granična policija otkrila i šesti podzemni tunel na srpsko-mađarskoj granici u blizini graničnog prelaza Bački Vinogradi. Prema podacima mađarske policije, tunel je služio za krijumčarenje ljudi u Evropsku uniju.

9.1.4. Crna Gora

Pored BiH i Srbije, u krijumčarenje migranata uključena je i Crna Gora. Većina krijumčarenja se odvija prema granici sa BiH, međutim, zabilježeni su slučajevi povezivanja krijumčarskih grupa iz Srbije i Crne Gore sa ciljem krijumčarenja migranata prema Mađarskoj. U toku 2020. godine zabilježeni su i pokušaji krijumčarenja migranata morskim putem i to s ciljem ulaska u Crnu Goru, ali i u pokušaju krijumčarenja iz Crne Gore prema Italiji. (Mušić, 2020)

Pripadnici crnogorske granične policije su u mjesecu oktobru onemogućili krijumčarenje 52 državljanina Turske preko Jadranskog mora u jedrilici „Marina“. (Mušić, 2020) Članovi posade jedrilice „Marina“ su državljani Republike Srbije, a ona plovi pod zastavom Republike Hrvatske. RTCG izdala je informacije da je jedrilica „Marina“ sa 52 migranta privedena u Luku Zelenika, kao i da su u pitanju Kurdi.

9.1.5. Slovenija

Slovenija se sve više susreće s krijumčarskim aktivnostima, pa je shodno tome, slovenska policija otkrila više vozila s migrantima, u sklopu akcije pooštrenog nadzora državne granice. U mjesecu septembru je na području Novoga Mesta u vozilu kojim je upravljao 17-godišnjak bez vozačke dozvole iz Grusuplja kod Ljubljane, otkriveno više migranata koji su ilegalno prešli granicu, a u još dva druga vozila migrante su prevozili talijanski državljani. (Mušić, 2020) Sličan slučaj desio se i kod Kopra, gdje su u automobilu 18-godišnjakinje iz Ljubljane pronađena četiri migranta iz Afganistana. Bez obzira na činjenicu što je ova zemlja članica EU, i što njeni građani imaju bolji standard, ipak se odlučuju na uključivanje u krijumčarenje migranata. Slovenačka policija je u pojedinačnim akcijama uhapsila više stranih državljana koji su preko njene teritorije pokušali krijumčariti migrante, a riječ je o državljanima Rumunije, Moldavije, Ukrajine, Belgije, Bugarske i Srbije.

9.1.6. Hrvatska

Najsličnija našoj državi o problemu migranata jeste Hrvatska. Obje zemlje imaju dobru međusobnu policijsku saradnju, ali svakako ima prostora za unaprjeđenje iste.

U mjesecu novembru je zbog sumnje na krijumčarenje migranata kod Bjelovara uhapšen 27-godišnji državljanin Rusije i Belgije, sa još dvojicom belgijskih državljana, za koje se smatra da su mu pomagači. (Mušić, 2020) Osumnjičeni je lišen slobode radi počinjenog krivičnog djela koji uključuje protivzakonito ulaženje, kretanja i boravak u Republici Hrvatskoj, koja je druga država članica Evropske unije ili potpisnica Šengenskog sporazuma.

Pored ovog slučaja, brojni primjer krijumčarenja migranata zabilježeni su i iz USK, preko Plitvica do Rijeke, kao i krijumčarenje migranata prema Sloveniji. Prema mišljenju aktivista i novinara Hrvatske, veći dio migranata ipak uspije preći preko Hrvatske zahvaljujući uvezanosti krijumčara, a u nekim slučajevima i saradnje policijskih službenika sa njima.

Države iz kojih najčešći krijumčari migrantana dolaze su: Bosne i Hercegovina, Srbija, Crna Gora, Italija, Afganistan, Irak, Rumunija, Moldavija, Ukrajina, Ruska Federacija i Kraljevina Belgija. A oni koji pokušavaju preći granice nelagalnim putevima su najčešće mladi muškarci Afroazijskog porijekla, a države iz kojih dolaze su: Bangladeš, Pakistan, Indija, Afganistan, Egipat, Sirija, Iran, Kosovo.

Iz navedenog je očigledno koliko je raširena pojava krijumčarenja migranata u BiH kao i u regionu, zbog čega dolazimo do zaključka o neophodnoj intenzivnijoj saradnji država na zapadnobalkanskoj migrantskoj ruti, što je propisano i međunarodnim dokumentima.

10. MEĐUNARODNI PRAVNI OKVIR LJUDSKIH PRAVA IZBJEGLICA I MIGRANATA

10. 1. Međunarodni pravni okvir prava izbjeglica

Konvencija UN o statusu izbjeglica iz 1951. godine, predstavlja osnovni dokument međunarodno pravne zaštite izbjeglica zajedno sa Protokolom iz 1967. godine. (Simić, n.d.: 80) Ova konvencija je temeljena na članku 14. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima koja navodi da svako ima pravo tražiti i uživati u drugim zemljama azil od proganjanja.

Obuhvata i regionalne instrumente poput Konvencije organizacije Afričkog jedinstva (1969.) koja se odnosi na karakteristične aspekte problema izbjeglica u Africi i Deklaracija o izbjeglicama iz Kartagene (1984.). (Simić, n.d.: 80)

Međunarodna pravna osnova koja se bavi rješavanjem statusa osoba bez državljanstva obitava u Konvenciji o smanjenju broja osoba bez državljanstva, čije je uporište u članu 15. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima prema kojem svako ima pravo na državljanstvo, te niko ne smije samovoljno biti lišen svog državljanstva niti prava da promijeni državljanstvo. (Simić, n.d.: 80) Uz to su i drugi međunarodni instrumenti zaštite ljudskih prava, kao što je Konvencije o pravima djeteta (1989.), relevantni u osiguravanju međunarodne zaštite izbjeglica, osoba bez državljanstva, interno raseljenih osoba i povratnika.

Konvencija o statusu izbjeglica izglasana je na konferenciji UN u Ženevi gdje su sudjelovale 26 zemalja, zajedno sa bivšom Jugoslavijom, dok su Kuba i Iran imali svoje promatrače. Stupila je na snagu 22. 04. 1954. godine, a u preambuli je istaknuto da visoke strane ugovornice, uključujući Povelju UN i Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, promovišu princip da ljudska bića uživaju osnovna prava i slobode bez diskriminacije. (Simić, n.d.: 80) Konvencija je kasnije dobila univerzalni opseg s obzirom da je dopunjena pravima koja se odnose na izbjeglice, u skladu sa napretkom postignutim u području međunarodnih zakona o ljudskim pravima.

Države koje su prihvatile ovaj Protokol, dobile su obavezu da u Uredu Visokog povjerenika ili bilo kojoj drugoj agenciji Ujedinjenih naroda pružaju potrebne informacije i statističke podatke o uslovima u kojima žive izbjeglice, provođenju ovog Protokola, zakonima, propisima i uredbama o izbjeglicama koji jesu ili koji mogu stupiti na snagu, kako bi te institucije mogle podnijeti izvještaj nadležnim organima UN-a.

Pod pojmom izbjeglica smatra se svaka osobu koja se zbog utemeljenog straha od proganjanja na rasnoj, religijskoj, nacionalnoj osnovi, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili zbog političkog mišljenja, nalazi izvan zemlje čije državljanstvo posjeduje, i nije u stanju, ili zbog takvog straha, ne želi da se stavi pod zaštitu te zemlje; ili osoba koja nema državljanstvo a nalazi se izvan zemlje svog bivšeg prebivališta zbog takvih događaja, ne može ili, zbog straha, nije voljna da se u nju vrati. (Simić, n.d.: 81)

Prema članu 2. Konvencije, ističe se da svaka izbjeglica ima obvezu prema državi u kojoj se nalazi, uz zahtjev da se pokorava zakonima i propisima te države, kao i mjerama za održavanje javnog reda. (Simić, n.d.: 81)

Razvoj međunarodnih ljudskih prava osnažio je principe koji su navedeni u Konvenciji i koji se primjenjuju bez diskriminacije u pogledu spola, dobi, invaliditeta, seksualnosti ili drugih zabranjenih oblika diskriminacije.

U njoj se predlaže da, uz pojedine izuzetke, izbjeglice ne bi trebalo kažnjavati zbog ilegalnog ulaska ili boravka, čime se priznaje da se traženje azila može podrazumijevati i u slučaju da izbjeglica prekrši imigracijska pravila. Kaznene mjere zbog imigracije ili pritvaranje osoba samo na temelju traženja azila su zabranjene. Važno napomenuti jeste da Konvencija sadrži odredbe o zaštiti od protjerivanja izbjeglica. Princip "non refoulement", koji je na snazi, predlaže da niko neće moći protjerati ili vratiti izbjeglicu protiv njene volje na teritorij na kojoj on/ona strahuje od prijetnje po život ili slobodu i ne postoji zamjena ili odstupanje od toga.

Regulisanje statusa izbjeglica obavljaju sljedeća međunarodna zakonodavstva: (Simić, n.d.: 82)

1. Konvencije i deklaracije sa konferencija su:

- Konvencija o statusu izbjeglica iz 1951. i Protokol iz 1967.;
- Konvencija o statusu osoba bez državljanstva iz 1954. i Konvencija o smanjenju broja osoba bez državljanstva iz 1961.;
- Konvencija Organizacije afričkog jedinstva o specifičnim aspektima izbjegličkih problema u Africi iz 1969.;
- Deklaracija o izbjeglicama iz Kartagene iz 1984.;
- Konvencija o pravima djeteta iz 1989. (Rezolucija Opće skupštine 44/25), 1989, A/71/6 (Prog. 21) 9/9 16-02737;
- Deklaracija o izbjeglicama i raseljenim osobama iz San Josea iz 1994.;
- Konvencija Afričke unije za zaštitu i pomoć interno raseljenim osobama u Africi iz 2009.;

2. Rezolucije Opće skupštine UN-a o:

- Izbjglicama i osobama bez državljanstva 319A (IV);

- Statutu Ureda Visokog povjerenika UN-a za izbjeglice 428 (V);
- Pomoći i zaštiti izbjeglica 538B (VI);
- Međunarodnoj pomoći izbjeglicama u okviru mandata Visokog povjerenika UN-a za izbjeglice 1166 (XII);
- Uredu Visokog povjerenika UN-a za izbjeglice 50/152;
- Implementaciji akcija koje je predložio Visoki povjerenik za izbjeglice u cilju jačanja kapaciteta njegovoga ureda da provodi svoj mandat 58/153;
- Pomoći izbjeglicama, povratnicima i raseljenim osobama u Africi 70/134;
- Uredu Visokog povjerenika UN-a za izbjeglice 70/135.

10.2. Međunarodni pravni okvir prava migranata

Migranti su za razliku od izbjeglica, do čak kasnih osamdesetih bili na margini ljudskih prava i uspostavljenih međunarodnih standarda. Tada je većina radnika migranata na temelju bilateralnih sporazuma legalno dolazila u Europu, te su posjedovali konzularnu zaštitu matičnih država. No, ipak su jezične barijere i društvena marginalizacija negativno utjecali na njihova ljudska prava, jer nije bilo pravila univerzalne implementacije u pogledu njihove zaštite. Vremenom se broj ilegalnih migranata povećavao, a njihova ljudska prava zloupotrebljavala, zbog čega su migranti okarakterisani kao “osjetljive grupe” i stavljeni u okvir zaštite ljudskih prava. Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata kao i članova njihovih obitelji usvojena je 18.12.1990. godine, a stupila na snagu 1.07.2003. godine. (Simić, n.d.: 84) Ratificirana je od strane 46 država. Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata predstavlja prvi međunarodni ugovor koji definiše radnike migrante i članove njihovih obitelji.

Radnici migranti zajedno sa članovima svoje obitelji imaju pravo biti zaštićeni od diskriminacije u pogledu svojih osnovnih prava. Uz to oni posjeduju i uživaju i niz posebnih prava i zabranjuje se njihov prinudni rad. Povod da se UN posveti radnicima migrantima bio je ilegalan transport radnika iz pojedinih afričkih zemalja u europske države i eksploatacija njihovog rada u uslovima sličnom ropstvu i prinudnom radu, na što je ukazalo Ekonomsko i socijalno vijeće. Na njihov zahtjev, potkomisija za sprječavanje diskriminacije i zaštitu manjina usvojila je izvještaj (1976) o eksploataciji rada kroz nezakonitu i tajnu trgovinu radnicima. (Simić, n.d.: 85) U njemu stoji preporuka o usvajanju konvencije UN o pravima

radnika migranata zbog nezakonite i tajne trgovine i diskriminatorskog tretmana radnika migranata u državi domaćina. Ova preporuka je prihvaćena na svjetskoj konferenciji o borbi protiv rasizma i rasne diskriminacije u Ženevi 1978. godine, a potom usvojena rezolucija Opće skupštine UN 33/163 o mjerama radi unapređenja i osiguravanja ljudskih prava i dostojanstva svih radnika migranata. (Simić, n.d.: 85)

Opća skupština u svojoj rezoluciji 2920 (XXVII) je osudila diskriminaciju protiv stranih radnika, te je pozvala vlade da stopiraju takvu praksu i da unaprijede prijem radnika migranta. (Simić, n.d.: 85) Nedugo zatim uspostavljena je radna grupa za sve države, međunarodne organe i organizacije, zbog usvajanja konvencije. Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji temelji se na činjenici da su ljudski problemi vezani za migraciju mnogo ozbiljniji u slučaju izvanrednih migracija, te da se zbog toga trebaju poduzeti određene aktivnosti radi sprječavanja ili ukidanja prikrivenih kretanja ili nezakonite trgovine radnicima migrantima, uz zaštitu njihovih osnovnih ljudskih prava.

11. MIGRANTI KAO ŽRTVE

11.1. „Simbol neuspjeha EU-politike“

Jedan njemački list, Spiegel, prenio je navode Međunarodne organizacije za migraciju, prema kojima se trenutno u našoj zemlji nalazi oko 10.000 migranata, te da je samo mali dio njih smješten u jednom od šest službenih kampova u toj zemlji. Situacija je dodatno pogoršana nakon što je izgorio kamp Lipa. Trenutno ni vladi u Sarajevu, kao ni Europskoj uniji nije pošlo za rukom da oko 1500 migranata koji su živjeli u šatorima, uglavnom muškaraca, koji su sad većinom u šumi, smjesti na human način, prenosi ovaj list. (Der Spiegel, 2021)

Ovaj list navodi da je Lipa kao i kamp Moria, postao simbol neuspjeha EU-ove politike azila. Pitanje skrbi migranata i izbjeglica politički je vrlo kompleksno u BiH zbog načina na koji je zemlja uređena. Uz to, postoji i puno otvorenih pitanja o tome gdje je završio novac koji je EU poslala za pomoć migrantima.

Slika 2. Migranti u šumama u okolici Velike Kladuše (Der Spiegel, 2021)

11.2. Nasilje na hrvatskoj granici

Postoje podaci da hrvatske sigurnosne snage često uz upotrebu sile sprječavaju migrante u pokušaju ulaska na njihov teritorij. Jedan od migranata, Nasim Hussein tvrdi da su ga hrvatski graničari u više navrata zlostavljali, prisilili da se skine te da udarali jednom granom. Nasim je za gore pomenuti njemački list ispričao i da je jednom uspio stići do Zagreba ali da su ga onda policajci vratili nazad u BiH. Nevladine organizacije i UN-ova agencija za izbjeglice su višestruko dokumentovali ilegalne „pushbackove“ na hrvatskoj granici, ali vlada u Zagrebu te prigovore odbacuje i demantuje upotrebu nasilja, odnosno mučenje migranata uz navođenje da te tvrdnje migranti izmišljaju.

Slika 3. Migranti u BiH u blizini granice sa Hrvatskom (Dw.com, 2021)

Dom zdravlja u Velikoj Kladuši, na zapadu Bosne i Hercegovine pružio je pomoć preko 150 migranata koji su dolazili sa različitim povredama, kako kažu, zadobijenim prilikom prelaska granice sa Hrvatskom. Doktor Mustafa Hodžić radi i u ambulanti u prihvatnom kampu za migrante Miral koji za Radio Slobodna Europa navodi sljedeće: „U zadnje vrijeme imamo povećan broj pacijenata koji se javljaju sa povredama u vidu hematoma ili podljeva koji se nalaze kako na leđima, tako i u području stražnje strane potkoljenice i natkoljenice. Djelimično imamo takve povrede i na glutalnim regijama, najvjerovatnije nastale djelovanjem obličastog tupog predmeta, gdje imamo veći broj udaraca i stvaraju se tako ograničena velika polja sa podljevima“. (Radio Slobodna Europa, 2021)

Muhamed iz Pakistana, vratio se u Veliku Kladušu iz još jednog bezuspješnog pokušaja da pređe granicu sa Hrvatskom. Kako navodi pet dana je bio bez hrane, vode i mobitela, pretučen od strane hrvatske policije a njegovo lutanje kroz šumu završilo se tako što ga je hrvatska policija vratila u Bosnu i Hercegovinu.

Slika 4. Jedan od pretučenih migranata. Fotografija nastala u ambulanti migrantskog kampa 'Miral', Velika Kladuša. Fotografisao dr. Mustafa Hodžić. (Radio Slobodna Europa, 2021)

11.3. Migranti se obratili policiji i Danskom vijeću za izbjeglice

Grupa od 26 migranata, iz Pakistana i Afganistana, obratila se policiji Unsko-sanskog kantona zbog povreda koje su imali. Prema navodima glasnogovornika Ministarstva unutrašnjih poslova Ale Šiljdedića, kod jednog migranta su konstatovane teže tjelesne povrede, dok je kod ostatka migranata konstatirane lakše tjelesne povrede.

Migranti su policiji izjavili da su ilegalno prešli granicu BiH i Hrvatske i da su ih u Hrvatskoj kontrolisala uniformisana lica, najvjerojatnije policija Hrvatske, koja im je nanijela tjelesne povrede nakon čega su ih na nepoznatom lokalitetu ponovo vratili na teritoriju BiH. To su informacije koje policija ima, a evidentno je da ta lica imaju određene povrede na tijelu, za koje policija ne može potvrditi da su nastala od strane hrvatske policije.

Slika 5. Jedan iz grupe pretučenih migranata. Fotografija nastala u ambulanti migrantskog kampa 'Miral', Velika Kladuša. Fotografisao dr. Mustafa Hodžić. (Radio Slobodna Europa,

2021)

Dansko vijeće za izbjeglice zabilježilo je na hrvatsko–bosanskoj granici niz brutalnih napada hrvatske policije na migrante koji su se dogodili između 12. i 16. Oktobra 2020. godine - potvrdio je Nicola Bay direktor Danskog vijeća za izbjeglice u Bosni i Hercegovini (BiH) za Radio Slobodna Europa. (Radio Slobodna Europa, 2021).

On ističe da su ljudi brutalno prebijeni, oduzete i uništavane su im lične stvari, skidana im je odjeća, a zabilježeni su i najmanje dva slučaja seksualnog zlostavljanja.

Slika 6. Migrant pokazuje svoje povrede

11.4. Nehumani uslovi života

Za portal „072info“ nekoliko migranata iz napuštenog objekta „Krajina metala“ u Bihaću, dalo je svoje izjave u kojima ističu u kakvim nehumanim uslovima se nalaze. Njihove iskaze u nastavku teksta prenosimo u cjelosti: (072info.com, 2020)

– „Ja sam Aben iz Pakistana. Ovdje sam više od mjesec dana. Vrijeme ovdje provodim, ne kao čovjek, nego kao životinja. Možete vidjeti sve ovdje i šta radimo i šta pijemo. Ako odemo na rijeku po svježju vodu, policija nas uhvati i vrati 60 kilometara. Za mjesec dana sam prešao 300 kilometara. Mi želimo napustiti ovu zemlju, ali policija iz Bihaća tretira nas kao policija u Palestini, Iraku, Izraelu. Muče nas i vrše mentalnu torturu. Donijeli smo novac iz Pakistana da odemo iz ove zemlje, da kupimo neke stvari, ali policija iz Bihaća nam sve to oduzima. Šta da radimo?! Ne možemo se ni okupati zbog straha od policije“.

– „Zdravo moje ime je Roman iz Afganistana. Situacija na ovom mjestu je jako loša jer nemamo mjesta za spavanje, nemamo prostorije za hranu, ni za šta. Ali ovdje imamo mnogo problema, najviše sa policijom. Kupimo neke stvari za 100 eura poput tena, a policija nam sve to oduzme, svu tu odjeću, tene, kutije sve. Nismo svi migranti, ima nas i izbjeglica“.

– „Dolazimo iz naših zemalja gdje je rat. Ne želimo praviti problem nikome, samo želimo preći granicu i ući u Hrvatsku. Hrvati nam također razbijaju telefone, pale našu obuću i odjeću, sve naše stvari i ostave nas samo u šorcu i majici. A onda kada dođemo ovdje opet problemi, nemamo mjesto za spavanje. Ovo nije humano, životinje ovako ne žive! Ali mi smo ljudi, želimo spavati ovdje, želimo biti ovdje ali ovo mjesto nije za ljude, no mi moramo. Mi nemamo drugo mjesto. Policija nakon što nas uhvati, vodi nas u Lipa kamp, stignemo u Lipa kamp kažu nema mjesta za nas, vratiti se!”

11.5. Opstanak za život

Za Radio Slobodna Europa govorio je Abdul Rauf koji je iz Pakistana. On svakodnevno iz privremenog prihvatnog centra Ušivak u Hadžićima, koji je udaljen oko 20 kilometara od centra Sarajeva, dolazi i na glavnim gradskim ulicama prodaje papirne maramice. On navodi da mu novac, koji na ovaj način zaradi pomaže da kupi hranu, koje nema u Ušivku uvijek dovoljno, ali i ostale potrepštine poput obuće i odjeće koja je potrebna za novi pokušaj da pređe preko granice i stigne do svog odredišta – Italije.

U Bosni i Hercegovini je već godinu dana a najveći dio vremena proveo je u Unsko sanskom kantonu, pokušavajući da pređe granicu sa Hrvatskom čak 11 puta. Hrvatska policija ga je svaki put vratila, a nerijetko je primjenjivala i silu. Na njegovom licu i tijelu su vidljive ogrebotine, uho je modro, a zglob na desnoj ruci vidljivo iskrivljen.

Slika 7. Abdul Rauf glavnim sarajevskim ulicama prodaje papirne maramice (Arnautović, 2019)

11.6. Socijalna marginalizacija (isključenost)

Za pripadnike migrantske manjine možemo reći da su na margini društva, gubeći kontakte prema vlastitoj i prema dominantnoj grupi. Shodno tome, prisutna je alijenacija, kao i gubitak identiteta. Uz to javlja se i društvena nejednakost, odnosno stanje koje obilježavaju razlike među ljudima, glede mjesta koje zauzimaju u društvenoj hijerarhiji i mogućnosti promjene svog statusa, političke moći i nadzora nad društvenim resursima i bogatstvima, uključujući pristup tržištu, odgoju i obrazovanju, informacijama i socijalnoj skrbi. (Brblić, 2018: 12)

Društvena nejednakost pojavljuje se kao posljedica poretka, potom klasne, etničke, rasne, dobne, spolne, teritorijalne pripadnosti, ali i različitih mogućnosti kombinacija. Do društvene nejednakosti prvenstveno dolazi zbog nejednakosti u raspolaganju materijalnim i drugim dobrima, odnosno njihovog korištenja.

Migranti predstavljaju skupinu koja se često susreće s problemom društvene isključenosti s obzirom da u većini slučajeva pripadaju posebnoj skupini, s određenom svijesti o zajedničkim interesima i identitetu.

Kao jedan od osnovnih problema modernog društva, socijalnu isključenost možemo definirati kao višedimenzionalan pojam koji bi značio nemogućnost pojedinaca da sudjeluje u uobičajenim aktivnostima društva pod utjecajem različitih faktora kao što je nezaposlenost, siromaštvo, nedostatak osnovnih sposobnosti, invaliditet, diskriminacija i slično. Isključenost iz jednoga aspekta za posljedicu može imati isključenost iz drugih segmenata života.

12. DEVIJANTNA PONAŠANJA MIGRANATA

12.1. Napadnuta trudnica

U Sarajevu je u mjesecu februaru napadnuta djevojka od strane nepoznatih muških osoba. Za Oslobođenje, dva svjedoka ovog događaja dali su svoje izjave koje prenosimo u cjelosti: (Oslobođenje, 2021)

- „Upravo sam kod Elektoprivrede, na glavnoj saobraćajnici svjedočila napadu dvojice migranata na trudnu djevojku. Istraumirana mlada žena preživjela je strašan stres. Oko 18:20h je prošlo stotine automobila, dakle ne prezaju. Dokle i ovo? Gdje vodi?, izjavila je Sarajka koja je bila svjedok događaja“.

- „Čim sam vidio 3 automobila policijskih službenika znao sam da nešto nije u redu. Primjetio sam kako inspektori iz civilnih automobila izlaze i vrše pretres migranata. Gledali su im mobitele, i šta imaju kod sebe. Nije čovjek više siguran nigdje, izjavio je svjedok koji je učio policijske službenike na mjestu nesreće“

12.2. Napad dvojice migranata u Sarajevskom naselju Grbavica

Prema navodima napadnutog muškarca, na putu do posla izvadio je telefon iz džepa da vidi koliko je sati, a potom su mu dvojica migranata uz skalpel tražili mobitel. Nakon što im je rekao da ne da mobilni telefon oni su ga počeli udarati, te su mu nanijeli posjekotine po rukama, glavi i u predjelu stomaka. Nakon nemilog događaja, napadnuti muškarac ističe da je pozvao policiju i Hitnu pomoć koja je veoma brzo došla. Oni su ga prevezli na CUM Kliničkog centra Univerziteta u Sarajevu gdje su mu konstatovali povrede i sanirali ih s obzirom da je imao posjekotine na nekoliko mjesta. Prema njegovom navođenju, policiji je opisao kako migranti izgledaju i istakao da će podnijeti prijavu protiv njih.

U svojoj izjavi on dodaje da ovo nije jedini slučaj. Naime, nedavno su se desila još dva napada kada su jednoj djevojci pokušali oteti mobitel, a drugoj su oteli i to na istom mjestu gdje su i njega presreli.

Slika 8. Povrede koje su muškarcu nanijeli migranti (Klix.ba, 2021)

12.3. Migranti rade za lokalne kriminalce

Za portal Faktor, o međusobnim sukobima migranata kao i utjecaju lokalnih kriminalaca na njih, govori migrant sa Magriba. Kao uzrok konflikta među migrantima navodi se najčešće nacionalna netrpeljivost.

Kako navodi pomenuti migrant, kada je stigao u BiH, on je boravio je u kampu gdje je svjedočio krađama, napadima i međusobnim sukobima.

- „Izbijali su sukobi između Arapa Magriba sa Pakistancima i Afganistancima, gdje osiguranje nije moglo puno učiniti da to spriječi. Sukobi su izbijali zbog krađa. U toku noći su krali telefone, novac. Bojao sam se za sebe da će me opljačkati dok spavam. Nakon dva mjeseca, upravo zbog toga sam i napustio kamp“. (Faktor.ba, 2020)

Na ulici nije ništa bolja situacija. Migranti traže lake mete, one koje bi mogli opljačkati ili im nauditi zbog nacionalne netrpeljivosti. Na taj način su počeli zauzimati teritorij i organizovati se u kriminalne grupe.

- „*To im je biznis, a pored toga većina ih se i drogira i konzumira alkohol. Upravo mnoge krađe i čine da bi nabavili drogu i to najčešće rade prijeteći da će te ubiti ukoliko im ne daš novac. Organizovani su u kriminalne grupe. Podijelili su se na teritorije, tako da ovi sa Otoke ne idu na Ilidžu i obratno. Te grupe uglavnom čine Marokanci ili Alžirci, koji rade za lokalne kriminalce. Oni im daju drogu, tablete, marihuanu, pilule... Ti šefovi su uvijek Bosanci. Upravo ubistvo koje se desilo sinoć, vjerujem da je bio sukob između tih bandi u situaciji gdje je neko pokušao ući u teritorij koji kontroliše druga grupa*“ – navodi migrant. (Faktor.ba, 2020)

Zbog ovakvih slučajeva etiketirani su svi, pa i ovaj migrant, koji za kraj razgovora za portal Faktor.ba navodi:

- „*Kada ostanu bez novca, nažalost, okrenu se kriminalu i krađama, čak i kada uspiju nekako ući u Hrvatsku. No, pored toga problem su i lokalni kriminalci koji pljačkaju migrante, jer i pored pokušaja da se zatraži pomoć policije, ne bude neke velike koristi od toga. Vidite, kada neko od migranata koji su kriminalci učini nešto loše, ovdje svi ispaštaju. Dovedi su do toga da ovdje ljudi misle da smo mi svi kriminalci. A razumijem zašto se ljudi tako osjećaju*“.

(Faktor.ba, 2020)

12.4. Migranti kao počinitelji krivičnih i prekršajnih djela

Na Ilidži je u tuči u kojoj je sudjelovalo više osoba, ubijen migrant, a nedugo nakon toga uhapšen je 20-godišnji Marokanac koji se sumnjiči za njegovo ubistvo.

Prema podacima i statistikama MUP-a Kantona Sarajevo, od početka 2020.godine do kraja mjeseca jula, migranti su počinili 88 krivičnih djela, među kojima su četiri pokušaja ubistva, pet teških i pet lakših tjelesnih povreda, više krađa, teških krađa i njihovih pokušaja, dva krivična djela bludne radnje, kao i nekoliko razbojništava. (Faktor.ba, 2020)

Radi opće sigurnosti i građana koji često doživljavaju neugodnosti ispred tržnih centara, u tramvajima, na ulici i drugim lokalitetima, Mirza Hadžiabdić, glasnogovornik MUP-a KS, policija svakodnevno obilazi sve ulice i puteve na području Kantona Sarajevo, a posebno

lokalitete ispred tržnih centara i raskrsnice u užem gradskom jezgru zbog kretanja migranata. (Faktor.ba, 2020)

Pored toga, prema riječima glasnogovornika, svakodnevno se provode određene aktivnosti koje uključuju prevoz migranata do postojećih migrantskih centara na području KS. Ali, ono što je otežavajuća okolnost jeste da su ti migrantski centri popunjeni, kao i to da se u vrlo kratkom vremenskom periodu dogodi da se migranti nađu na lokalitetu sa kojeg su ih policijski službenici prethodno uklonili.

Dodaje da se prijave građana, koje se tiču problema sa migrantima, najčešće odnose na određene pokušaje krađe i prosjačenja.

- „Policija, poštujući zakonom propisane procedure, postupa u tim slučajevima na način da po svakom pozivu izađe na teren, utvrdi da li ima eventualno počinjenog prekršaja ili krivičnog djela. Posebno otežavajuća okolnost je da migranti u velikoj većini slučajeva nemaju nikakvih identifikacionih dokumenata. Samim tim je otežavajuće provoditi bilo kakve prekršajne, odnosno krivične postupke, ali ova neka najteža krivična djela procesuiraju se u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku, kao što je slučaj posljednje ubistvo od sinoć, – navodi Hadžiabdić za portal Faktor.ba. (Faktor.ba, 2020)

Za kraj ovog razgovora, Hadžiabdić ističe da za osobe koje nemaju kod sebe dokumente i za koje nije moguće utvrditi identitet, provode se određene procedure s ciljem utvrđivanja njihovog identiteta i procesuiranja u skladu sa zakonom.

13. STANJE SA MIGRANTIMA U EU

EU ne može da kontroliše milione migranata koji su se naselili bez dokumenata i koji rade potpunu destabilizaciju životnog standarda klasičnog stanovnika EU. Pod tim mislimo na krađe na ulicama, ilegalnu prodaju na javnim površinama, seksualne usluge, silovanja, nasilje, tuče i slično. Veliki strah zbog ponašanja nekih migranata usadio se u srž stanovnika i više se niko u velikim gradovima ne osjeća ugodno i sigurno.

Migranti ne znaju jezik država koje naseljavaju, ne znaju a i ne žele da prihvate kulturu država i naroda gdje su se doselili, većina njih traži socijalnu pomoć, prodaju nelegalno razne stvari na ulicama, a domaće stanovništvo se sve više zgražava nad takvim ponašanjem pa se okreću desnim strankama koje nude zatvaranje granica migrantima kao i deportacije mnogih migranata koji se ne ponašaju u skladu sa zakonima država u koje su se doselili migranti.

Migranti niti znaju niti poštuju zakone, a policije u mnogim velikim gradovima ne žele raditi ispravno svoj posao pa uz podršku nekih politika prešutno dopuštaju dijelu migranata nedopustiva ponašanja. Što dovodi do sve više protesta protiv političara, policije kao i protiv institucija koje ne rade svoj posao u vezi ovog problema.

Slika 9. Protesti protiv vlasti koja svoj posao ne obavlja ispravno kada je riječ o nelegalnoj seobi ljudi i njihovom ponašanju (Kigo.hr, 2018)

14. MIGRANTI I PANDEMIJA COVID-19 U BOSNI I HERCEGOVINI

Nezaobilazna tema za 2020./2021. godinu je svakako pandemija Covida 19. Građani su dodatno prestrašeni činjenicom da li će se u jeku pandemije pogoršati stvari sa migrantima, da li će biti više krađe, napada te kako će ih vlast zaštititi od njih. Njihov život i ponašanje navodimo u nastavku teksta.

Bosna i Hercegovina je 17. marta proglasilo stanje prirodne ili druge nesreće na teritoriji BiH. S tim u vezi donesena je odluka da se od zabrane ulaska u BiH za strance iz rizičnih zemalja izuzmu vozači kamiona i piloti koji dolaze u zemlju. Ove i ostale mjere koje su vlasti u BiH na svim nivoima izrekle i koje se dopunjuju, odnose se podjednako na građane BiH i na migrante, što podrazumijeva da je i migrantima ograničeno kretanje.

Prema podacima Službe za poslove sa strancima govore navedeno je da se u prihvatnim centrima u BiH trenutno nalazi oko 6.500 migranata, te da ni u jednom nisu zabilježeni simptomi zaraze korona virusom. Priliv migranata znatno je smanjen, zbog toga što su sve zemlje u okviru mjera za borbu protiv širenja pandemije zatvorile svoje granice. Policijski službenici Granične policije BiH vratili su 2.076 osoba od pokušaja ilegalnog prelaska državne granice, a među njima je bilo najviše državljana Pakistana, Iraka, Afganistana i Maroka. (Mušić, 2020). Ako ove podatke uzmemo kao prosjek, dolazak migranata u BiH je već prepolovljen.

Kako krizni štabovi u Bosni i Hercegovini navode, još uvijek nisu evidentirani slučajevi zaraze korona virusom među migrantskom populacijom, a nadležne institucije poduzimaju mjere na prevenciji i zaštiti migranata od zaraze i širenja korona virusa. Aktivna su četiri prihvatna centra u BiH, a migranti su smješteni u prihvatne centre Ušivak i Blažuj kod Sarajeva i u kampove u Unsko-sanskom kantonu, dok su u Salakovcu kod Mostara smještene porodice, a imigracioni centar u Istočnom Sarajevu zatvoren je otkako je počela epidemiološka kriza.

Direktor Službe za poslove sa strancima BiH, Slobodan Ujić je 1. 04. 2020. godine za Glas Srpske dao izjavu da je za posljednjih 11 dana u BiH ušlo ukupno 14 migranata, od čega osam sa teritorije Crne Gore i šest iz Srbije. (Mušić, 2020). On navodi da se s njima postupa sukladno propisanim mjerama za borbu protiv pandemije i svi su ih dužni poštovati. Migranti su smješteni u karantine u kampovima Ušivak i Blažuj, gdje su odvojeni od ostalih i nalaze se pod nadzorom medicinskog osoblja.

Govorimo li o položaju migranata u prihvatnim centrima, Ujić navodi da Međunarodna organizacija za migracije obezbjeđuje sve što im je potrebno, što znači da svi migranti u kampovima imaju tri obroka, medicinsku zaštitu, osigurana im je zaštitna oprema, maske i rukavice, a otkako je strogo zabranjeno napuštanje kampova, obezbjeđeno im je da kupe cigarete i ostale potrepštine uz poštovanje mjera zaštite. Uz to, on ističe da IOM plaća privatno obezbjeđenje koje u kampovima vodi brigu o bezbjednosti, dok vanjske kampove obezbjeđuju lokalne policijske snage, u skladu sa svojim nadležnostima.

Slika 10. Migrant poštuje mjere zaštite protiv Covida 19 (Brutus, J., 2020)

15. IZNIMNO LOŠE STANJE U BIHAĆU I ZA GRAĐANE I ZA MIGRANTE

Za jedan portal oglasio se njemački novinar Dirk Planert i objašnjava zašto su građani Bihaća toliko protiv migranata.

On navodi da normalan život za stanovništvo više nije moguć u Bihaću. U tom gradu u 2019. godini je živjelo između 40.000 i 45.000 ljudi, a migranata je, po procjeni, jer pouzdanih statistika nema, između 4.000 i 6.000. (Rose, 2019) U migrantskom centru IOM-a nema dovoljno mjesta, zbog čega mnogi migranti kampiraju u napuštenim objektima ili na livadi pored kampa Bira. IOM se o njima ne brine, jer nisu registrovani. U takvoj situaciji dovoljan je mali broj delikvenata ili kriminalaca da izazove strah među lokalnim stanovništvom. Roditelji ne puštaju svoje kćeri same u grad, jer je zabilježeno nekolicina napada na njih i oduzimanja mobilnih telefona. Mnogo je upada u kuće, pljački, nasilnih napada i obračuna noževima među samim migrantima. Građani se, kako na ulicama, tako i u svojim domovima sve manje osjećaju sigurno.

Građani grada Bihaća su puno učinili za migrante koji od 2018. dolaze u ovaj grad. Bihać se dobro snalazio s manjim brojem migranata. S vremenom su dolazili u sve većem broju, a gradu niko nije pomogao da se zaoštrena situacija smiri. Građani se osjećaju kao da im se želi oduzeti grad. Planert navodi da mu je gradonačelnik Bihaća, Šuhret Fazlić rekao da novac EU-a za izbjeglice stiže u Sarajevo, a da Bihać do sada nije dobio ni centa.

Slika 11. Migranti u Bihaću (Planert, 2019)

U racijama koje su realizovane u praznim kućama, prema riječima ovog novinara bilo je u oko 300 izbjeglica. U toj akciji, povrijeđena su 4 policajca koja su morala odmah biti prebačena u bolnicu. Zatim je nekoliko stotina migranata preseljeno u "novi kamp" Vučjak. Planert navodi da je tada bio tamo i da je vidio nekoliko cisterni s vodom i tri šatora, dok medicinskog osoblja humanitarnih organizacija nije bilo. U jednom momentu stiglo je policijsko vozilo iz kojeg je izbačen mladi čovjek koji se tresao i vrištao od bolova. Policijsko vozilo se udaljilo. Od drugih je policajaca zatražio da pozovu hitnu pomoć koja je došla nakon pola sata. „Dok sam se bavio čovjekom koji je bio u životnoj opasnosti – pretpostavljam da se radilo o upali slijepog crijeva - dao sam jednom od prisutnih migranata moju torbu s novcem, dokumentima, fotografskom opremom i ključem od auta, da je čuva. On je mogao pobjeći. Ali, nije. Naravno da među tisućama migranata ima i kriminalaca koji prave probleme, ali većina njih to nije.“ – navodi Planert.

16. LAŽNE VIJESTI

Iako smo naveli nekolicinu primjera koja je potvrđena od strane MUP KS-a, postoje i lažne vijesti o migrantima. Migranti se nerijetko u medijima prikazuju kao kriminalci i opasnost za građane BiH, ali bez jasnih dokaza ili argumenata. Kao i za prethodnu temu, i ovdje ćemo navesti nekoliko primjera lažnih vijesti o migrantima.

Jedna od vijesti koja se ispostavila dezinformacijom jeste da je nakon masovne tučnjave migranata u Velikoj Kladaši, jedna osoba preminula usljed zadobijenih povreda. Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova USK demantovala je navode o smrti migranta. Kako navodi viši inspektor Adnan Beganović, u fizičkom obračunu nekoliko osoba u Velikoj Kladaši nekoliko migranata jeste zadobilo lakše povrede, ali nijedna osoba nije podlegla od povreda. (RTVBN, 2018) U Bihaću je preminuo migrant, međutim, riječ je o bolesniku koji je danima ležao u kantonalnoj bolnici, a ne o učesniku tuče u Velikoj Kladaši.

Na jednom od bosanskohercegovačkih portala navodi se kao primjer “naguravanja” oko podjele porcija hrane koji je predstavljen kao dokaz navodnog nasilničkog i kriminalnog ponašanja migranata, te su iznijete ozbiljne optužbe na račun migranata u Sarajevu, uključujući i to da među njima “ima droge”, a svi navodi iz članka su, demantovani iz MUP-a KS.

Pojedini mediji su iznosili i tvrdnje o stopi kriminala među izbjeglicama i migrantima u Unsko-sanskom kantonu. Iz MUP-a i Tužilaštva USK istakli su da nije došlo do porasta stope kriminaliteta. Uz to su objavljene informacije da se u Bosni i Hercegovini nalazi 30 do 50 hiljada migranata, od kojih je većina pripadnika ISIL-a. SIPA i Služba za poslove sa strancima BiH odbacili je ovakve navode.

17. EMPIRIJSKI ISTRAŽIVANJE

17.1. Interpretacija rezultata empirijskog istraživanja

Kako bismo postavljene hipoteze potvrdili ili opovrgnuli sprovedena je anketa koja predstavlja empirijski rada, odnosno iskustvenu provjeru navedenih pretpostavki. U nastavku teksta ćemo detaljno pojasniti odgovore ispitanika na postavljena pitanja.

17.2. Opis uzorka

Empirijski dio istraživanja obuhvatao je sprovođenje istraživanja na odgovarajućem uzorku. Podaci su se prikupljali uz pomoć anketnog upitnika, a istraživanje se odnosilo na Bosnu i Hercegovinu. Uzorkom je obuhvaćeno 161 ispitanika. Odabrali smo prosudbeni uzorak, a poseban fokus stavljen na to da uzorak bude reprezentant populacije, odnosno da odgovara problemu istraživanja. To znači da su izabrani članovi populacije koji su značajni za svrhu istraživanja. Fokus je stavljen i na adekvatnu strukturu uzorka, odnosno da uzorak obuhvati oba spola, različite starosne dobi, ali i različite stepene obrazovanja. Ovim je omogućeno dobijanje rezultata sa zadovoljavajućim stepenom statističke značajnosti. Kako bi uzorak bio reprezentativniji, ispitanici su bili i maloljetne osobe ali i osobe do 60+ godina, a zastupljeni su bili i muškarci i žene. Upitnik se sprovodio putem Google forme, online. Istraživanje je sprovedeno u periodu od 01. 06. 2021., do 07. 06. 2021. godine, što znači da se anketa popunjavala sedam dana.

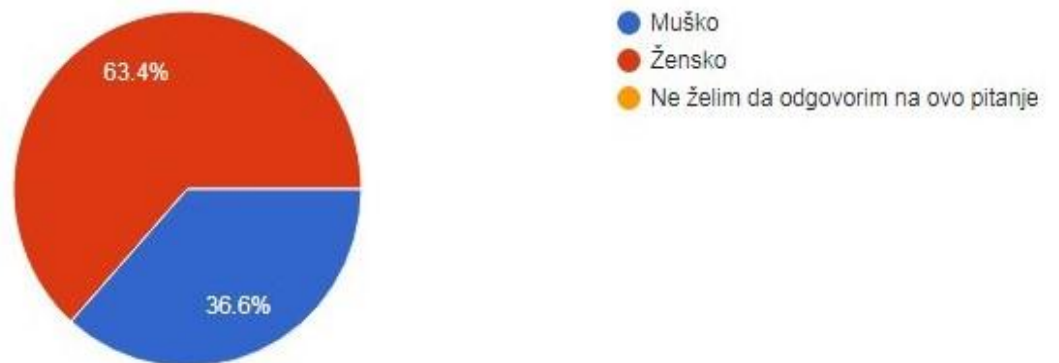
17.3. Opis primjenjene metodologije

Podatke smo prikupili uz pomoć anketnog upitnika koji se sastojao od 17 pitanja. Prva tri pitanja odnosila su se na osnovne podatke o ispitaniku, a to su: spol, dob i obrazovanje. Pitanja su bila zatvorenog tipa, gdje je ispitanicima data mogućnost izbora jednog ponuđenog odgovora. Kod pitanja zatvorenog tipa korištena je Likertova skala, gdje je ispitanicima dato pet mogućnosti. Na početku anketnog upitnika naglašeno je da ispitanici popunjavaju upitnik anonimno i dobrovoljno. Također, navedeno je i koji je cilj istraživanja i u koju svrhu se sprovodi istraživanje.

17.4. Rezultati anketnog upitnika

Spol

161 responses

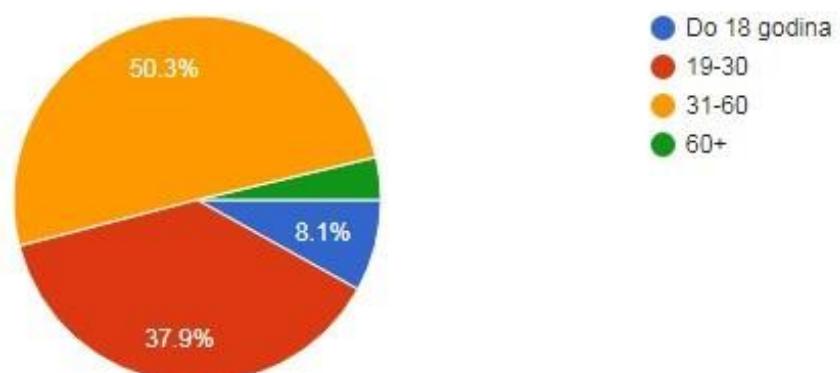

Grafikon 1. Spol

Na grafikonu 1. predstavljeni su odgovori na prvo pitanje naše ankete. Ispitanici su se mogli izjasniti o svojoj rodnoj pripadnosti, ali su imali i mogućnost da ne odgovore na ovo pitanje. Tu mogućnost niko od ispitanika nije iskoristio kao svoj odgovor. Na grafikonu nam je jasno uočljiva preovladavajuća crvena boja koja označava one ispitanike koji su obilježili da su ženskog roda i njih broji 63.4%, dok muškoj populaciji pripada 36.6%.

Dob

161 responses

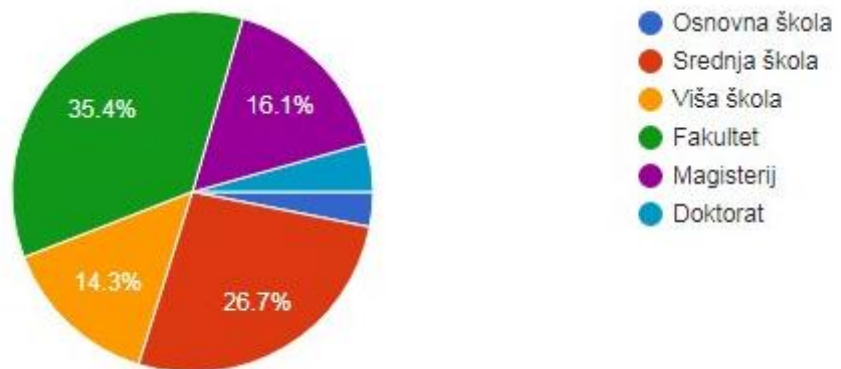

Grafikon 2. Dob

Grafikon 2. Predstavlja rezultate drugog pitanja anketnog upitnika. Ovim pitanjem smo željeli doći do podataka o starosnoj dobi pristupnika anketi. Na ovo pitanje, dali smo mogućnost odabira jednog od četiri moguća odgovora a ona su: a) do 18 godina; b) 19-30; c) 31-60; d) 60+. Kao što možemo i uočiti najviše preovladava dob od 31-60 godina i oni spadaju u grupu od 50.3%. Nešto manji procenat pripada populaciji od 19 do 30 godina i čine 37.9% pristupnika anketi. Nakon njih, 8.1% su osobe do 18 godina, a najmanja pristupnost anketi čine osobe sa 60+ godina i imaju udjel od 3.7%.

Obrazovanje

161 responses

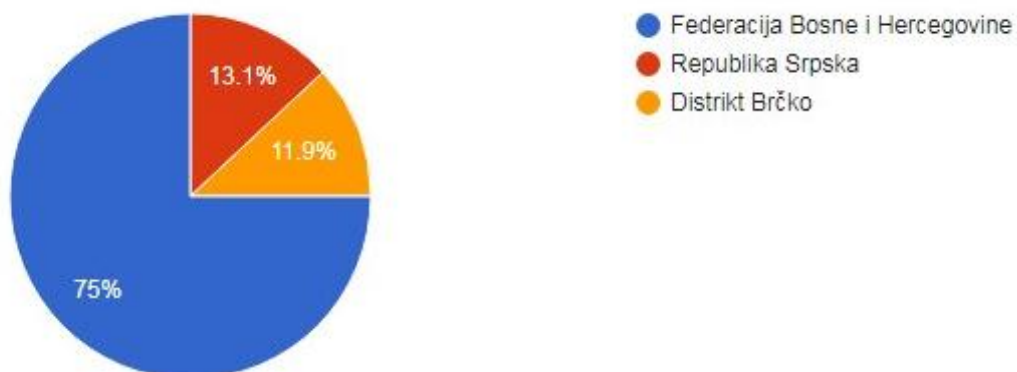

Grafikon 3. Obrazovanje

Grafikon 3. Prikazuje naše naredno pitanje i odgovore na isto. U ovom pitanju smo željeli ispitati koji nivo obrazovanja posjeduju ispitanici. Među šest ponuđenih odgovora našli su se: a) osnovna škola, b) srednja škola, c) viša škola, d) fakultet, e) magisterij, f) doktorat. Veoma bitna stavka je to da prema grafikonu vidimo da imamo ispitanike sa različitim nivoima obrazovanja zbog čega će naša slika o devijantnom ponašanju i migrantima biti raznolika. Svi odgovori su zabilježeni a hijerarhija je sljedeća. Najviše naših ispitanika posjeduje fakultetsko obrazovanje sa 35,4%. Nakon tog procenta, imamo procenat od 26,7% koji označava ljude koji imaju završenu srednju školu. Magisterij ima 16.1%, dok višu školu 14,3%. Nešto manji procenti pripadaju najvišem i najnižem nivou obrazovanja, odnosno doktoratu i osnovnoj školi koji iznosi 5,1% odnosno 2,7 % ispitanika.

Region u kojem se vrši ispitivanje

160 responses

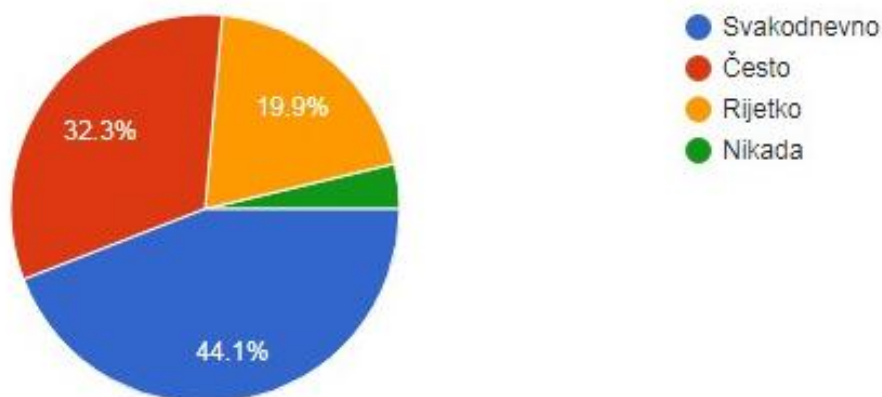

Grafikon 4. Region u kojem se vrši ispitivanje

Na ovom grafikonu predstavljeni su odgovori na pitanje iz kojeg regiona ispitanici pristupaju anketi. Najviše njih pripada Federaciji Bosne i Hercegovine sa čak 75%, dok nešto manji, ali svakako i važan postotak imaju Republika Srpska sa 13.1% i Distrikt Brčko sa 11.9%.

Koliko često se susrećete sa migrantima?

161 responses

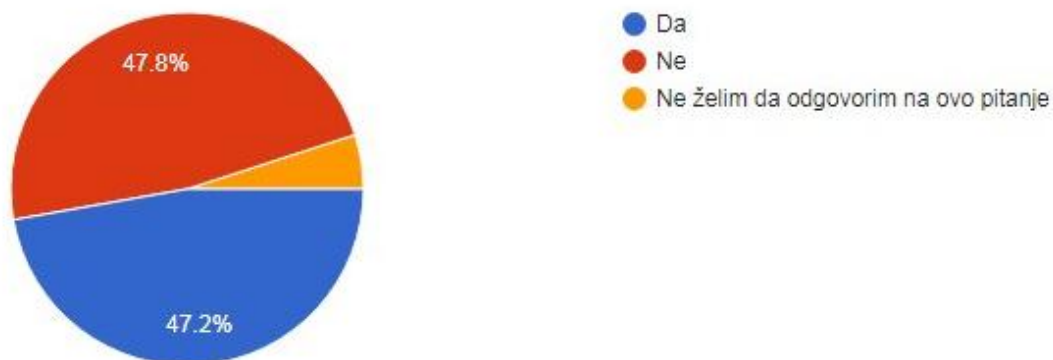
Grafikon 5. Susret sa migrantima

Grafikon 5. prikazuje nam odgovor na naredno pitanje. Njime smo željeli doći do podataka o tome koliko se često naši ispitanici susreću sa migrantima. Za ovo pitanje ponudili smo četiri odgovora koja glase: a) svakodnevno; b) često; c) rijetko; d) nikada.

S obzirom na činjenicu da se skoro svakodnevno susreće i prati ponašanja migranata skoro polovina pristupnika ovoj anketi, tačnije 44.1% možemo zaključiti da su odgovori na naša sljedeća pitanja relevantna. Nešto manji procenat, od 32,3% pripada grupi ispitanika koji su obilježili drugi ponuđeni odgovor, Često. Rijetko se susreće 19,9%, a nikada samo 3,7% ispitanika.

Da li ste svjedok devijantnog ponašanja od strane migranata?

161 responses

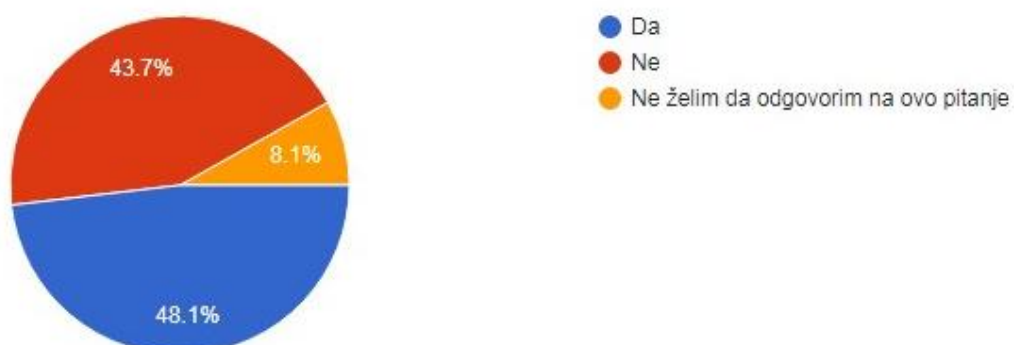

Grafikon 6. Svjedočenje devijantnog ponašanja migranata

Ovaj grafikon pokazuje veoma zanimljivu sliku o devijantnom ponašanju migranata. Šesto pitanje ankete glasilo je: „Da li ste svjedok devijantnog ponašanja od strane migranata?“. Ispitanici su mogli da potvrde, negiraju ili da ne odgovore na ovo pitanje. Oni koji nisu željeli odgovoriti jeste 5% ispitanika. Kao što možemo uočiti veoma sličan procenat imaju i oni koji su bili svjedoci i oni koji nisu bili svjedoci devijantnom ponašanju od strane migranata.

Da li poznajete nekog ko je bio žrtva devijantnog ponašanja od strane migranata?

160 responses

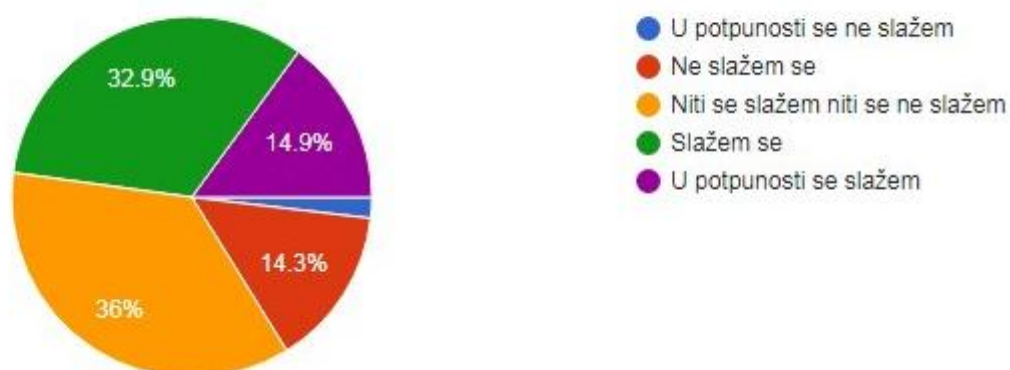

Grafikon 7. Žrtve devijantnog ponašanja migranata

Grafikon 7. predstavlja naše sljedeće pitanje ankete. Kao i na prethodno pitanje ispitanici su mogli potvrditi, negirati ili ne odgovoriti na ovo pitanje. Pitanje je glasilo: „Da li poznajete nekog ko je bio žrtva devijantnog ponašanja od strane migranata?“. Čak 48,1% je reklo da poznaju nekog ko je bio žrtva navedenog ponašanja. Grupu ljudi od 43,7% čine oni koji su negirali ovu pretpostavku, a kao i na prethodnom pitanju imamo i one koji nisu željeli da odgovaraju i čine 8,1%.

Osjećam strah od migranata

161 responses

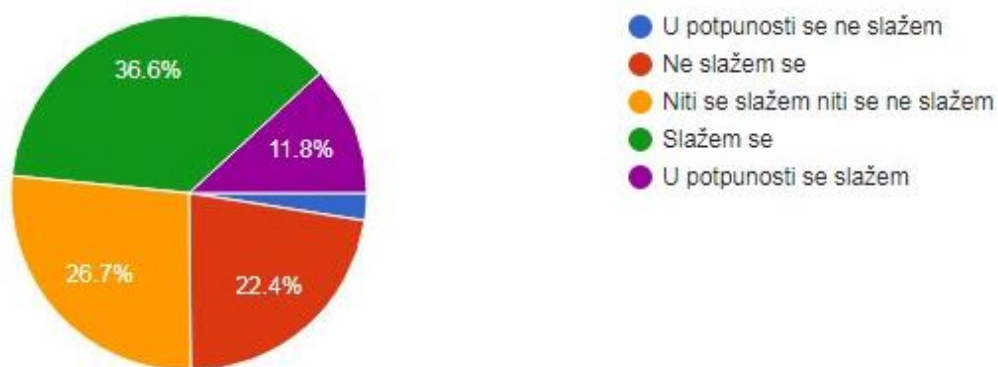

Grafikon 8. Strah od migranata

Grafikon 8. prikazuje da li pristupnici ankete osjećaju strah od migranata. Ovo pitanje nudi pet različitih odgovora koji uključuju: a) u potpunosti se ne slažem; b) ne slažem se; c) niti se slažem niti se ne slažem; d) slažem se; e) u potpunosti se slažem. Ono što je i očekivano s obzirom na prethodno pitanje i odgovore da najmanji procenat pripada ponuđenom odgovoru U potpunosti se ne slažem, te taj odgovor broji procenat od 1.9%. Sa ovim stavom ne slaže se 14,3%, niti se slaže niti se ne slaže 36%, dok oni koji se slažu odnosno potpuno slažu čini procenat od 32,9% odnosno 14,9%.

Smatram da su migranti jedan od najvećih problema u BiH, te da bi uslijed povećanja njihovog broja moglo doći do nereda

161 responses

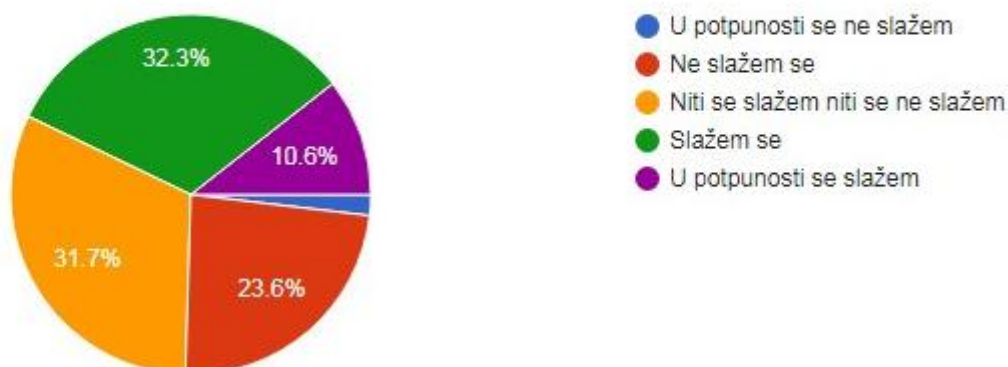
Grafikon 9. Povećavanje broja migranata, koji su jedan od najvećih problema u BiH, može dovesti do nereda

Na grafikonu 9., kao i na prethodnom, ispitanici imaju mogućnost izbora jednog od pet mogućih odgovora. A) u potpunosti se ne slažem; b) ne slažem se; c) niti se slažem niti se ne slažem; d) slažem se; e) u potpunosti se slažem. A ono sa čim su se ispitanici mogli složiti ili ne jeste da su migranti jedan od najvećih problema u BiH, te da bi uslijed povećanja njihovog broja moglo doći do nereda. Najveći procenat pripada onima koji se slažu i čine 36,6% ispitanika. U potpunosti se slaže 11,8%, potom 22,4% se ne slaže, suprotno tome, u potpunosti se ne slaže 2,5% i i niti se slaže niti se ne slaže 26,7%.

Kultura i običaj migranata ne trebaju se miješati sa mojom kulturom i običajima

161 responses

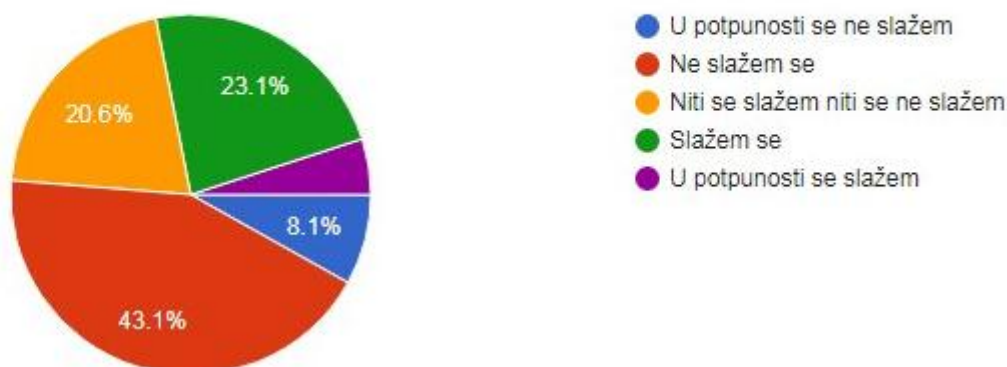

Grafikon 10. Kultura i običaj migranata ne trebaju se miješati sa mojom kulturom i običajima

Ovaj grafikon predstavlja deseto pitanje ankete. S obzirom na prethodna pitanja o tome da li su ispitanici bili svjedoci devijantnog ponašanja migranata, da li poznaju nekog ko je bio žrtva istog, kao i da li osjećaju strah od migranata, povlači za sobom pitanje da li stanovništvo BiH prihvata takve osobe i šta oni misle o tome da li se kultura i običaji migranata trebaju miješati sa kulturom i običajima domaćeg stanovništva. Čak 32,3% ispitanika se slaže sa stavom da *kultura i običaj migranata ne trebaju se miješati sa mojom kulturom i običajima*. Nešto manji procenat od 31,7% su oni koji se niti slažu niti ne slažu sa navedenom pretpostavkom. Ne slažu se osobe koje čine grupu od 23,6%, dok se u potpunosti ne slažu i u potpunosti slažu broje procenat od 1,8% i 10,6%.

Smatram da su većina migranata kriminalci

160 responses

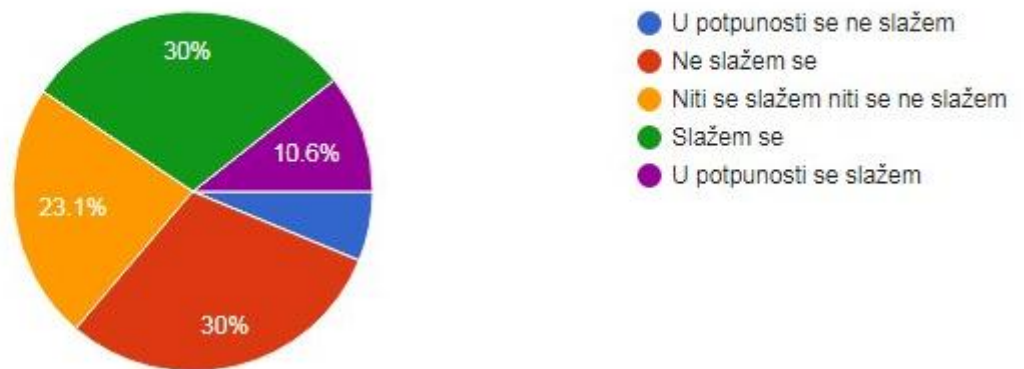

Grafikon 11. Većina migranata su kriminalci

Na ovom grafikonu predstavljeni su rezultati mišljenja o pretpostavci da su većina migranata kriminalci. Iako smo mogli uočiti strah od migranata kod ispitanika, činjenice da su bili svjedoci devijantnog ponašanja od strane migranata te da poznaju nekog ko je bio žrtva takvog ponašanja, ipak se skoro polovina onih koji su pristupili anketi ne slažu sa ovim stavom. U potpunosti se ne slaže 8.1%. Niti se slaže niti se ne slaže su oni koji pripadaju procentu od 20,6%. Dok oni koji se slažu da je većina migranata kriminalni čine 23,1% i oni koji se u potpunosti slažu sa ovim 5,1%.

Smatram da su migranti više skloni činjenju krivičnih djela od domaćeg stanovništva

160 responses

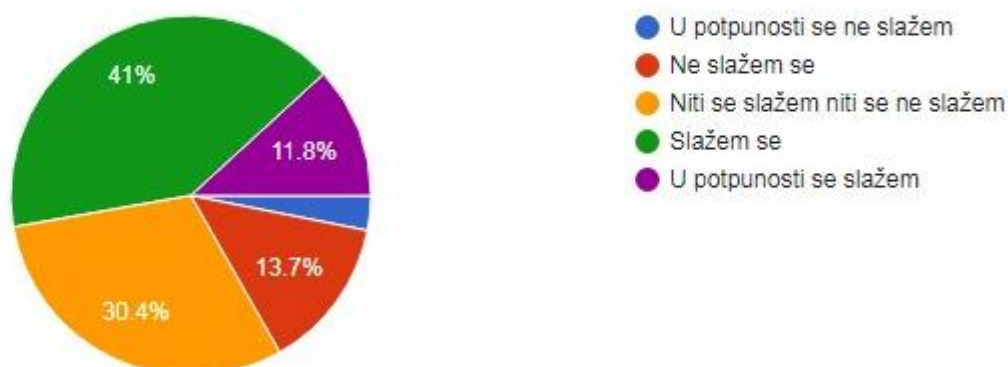

Grafikon 12. Migranti su više skloni činjenju krivičnih djela od domaćeg stanovništva

Grafikon 12. prikazuje da li ispitanici naše ankete smatraju da su migranti više skloni činjenju krivičnih djela od domaćeg stanovništva. Iako uočljivo nam je da isti procenat imaju dva odgovora, a to su Ne slažem se i Slažem se i broje po 30% ispitanika. Niti se slažu niti se ne slažu su grupa ljudi od 23,1%. U potpunosti se slažu da su migranti više skloni činjenju krivičnih djela od domaćeg stanovništva ispitanici koji broje 10,6%, dok suprotno tome, u potpunosti se ne slažem zabilježila je grupa ljudi koja čini 6,3% ispitanika.

Smatram da su migranti skloni konzumiranju alkohola i psihoaktivnih supstanci

161 responses

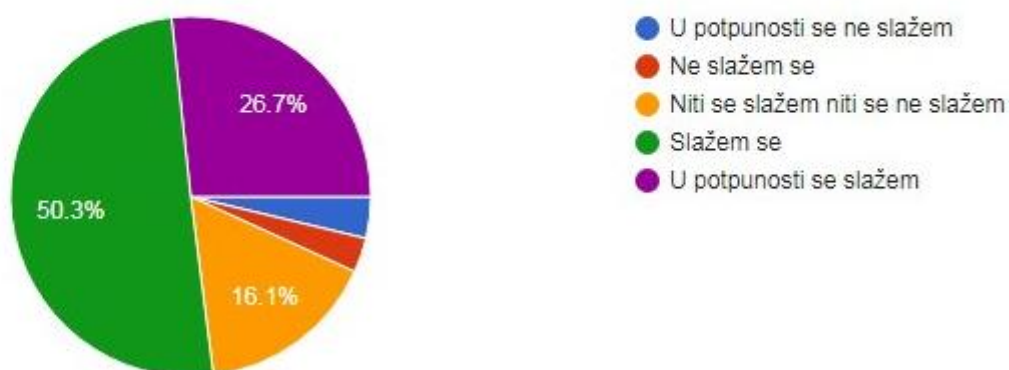

Grafikon 13. Migranti su skloni konzumiranju alkohola i psihoaktivnih supstanci

Grafikon 13. Pokazuje da li ispitanici smatraju da su migranti skloni konzumiranju alkohola i psihoaktivnih supstanci. Kao i u nekoliko prethodnih pitanja, ispitanicima smo dali mogućnost odabira jednog od pet mogućih odgovora: a) u potpunosti se ne slažem; b) ne slažem se; c) niti se slažem niti se ne slažem; d) slažem se; f) u potpunosti se slažem. Najveći procenat od 41% pripada odgovoru Slažem se. Zatim, Niti se slažem niti se ne slažem obilježilo je 30,4% ispitanika. Nešto manji procenti zabilježeni su kod sljedećih odgovora: U potpunosti se slažem sa 11,8%, Ne slažem se sa 13,7%, U potpunosti se ne slažem 3,1%.

Smatram da nadležne vlasti BiH ne preduzimaju mjere koje bi smanjile činjenje devijantnih djela od strane migranata

161 responses

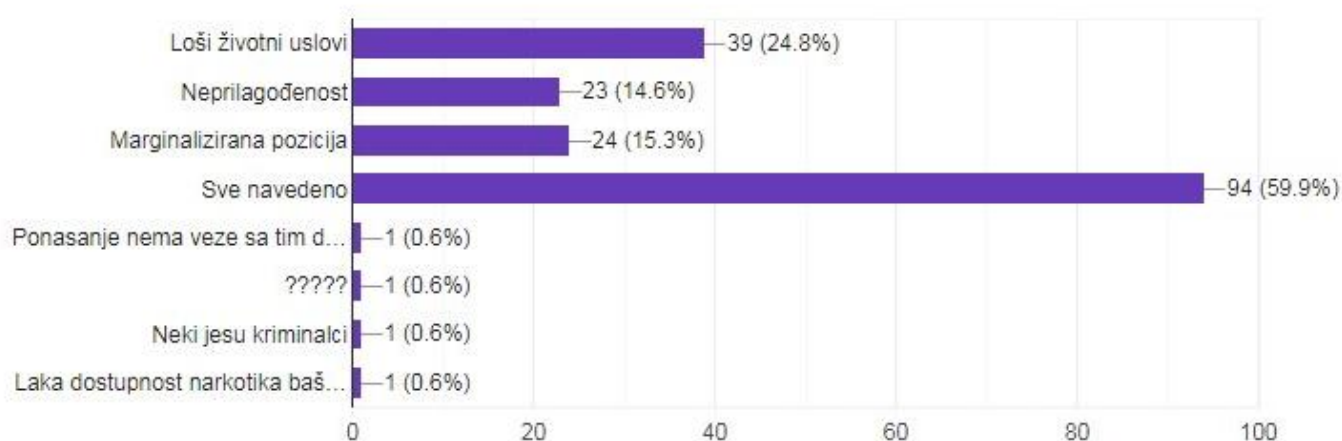

Grafikon 14. Nadležne vlasti BiH ne preduzimaju mjere koje bi smanjile činjenje devijantnih djela migranata

Na grafikonu 14. Prikazani su zabilježeni odgovori ispitanika na sljedeću postavljenu pretpostavku. Ona glasi: „Smatram da nadležne vlasti BiH ne preduzimaju mjere koje bi smanjile činjenje devijantnih djela od strane migranata“. Čak 50,3% ispitanika je obilježilo da se slaže sa ovim stavom. U potpunosti se slaže 26,7%, niti se slaže niti se ne slaže 16,1%. Najmanji procenti pripadaju odgovoru U potpunosti se ne slažem i Ne slažem se sa procentima od 3,9% i 3%.

Koji su razlozi povećane devijantnosti kod migranata

157 responses

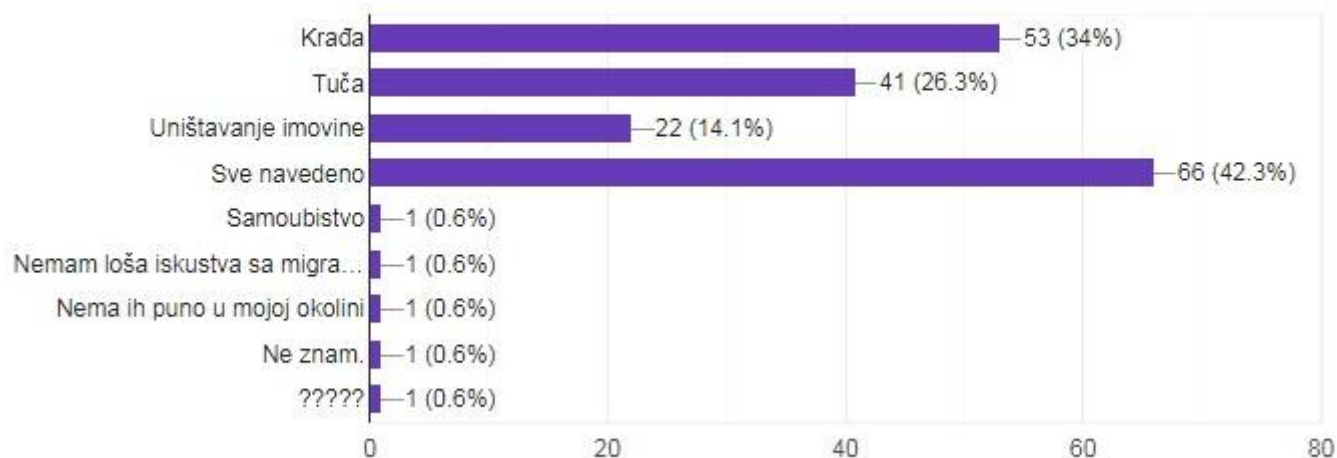

Grafikon 15. Razlozi povećane devijantnosti kod migranata

Grafikon 15. Predstavlja rezultate 15.pitanja ankete. Tim pitanjem željeli smo saznati koji su to razlozi povećane devijantnosti kod migranata po mišljenju ispitanika. Kao ponuđeni odgovori dali smo sljedeće: a) loši životni uslovi; b) neprilagođenost; c) marginalizirani pozicija; d) sve navedeno; e) ostalo. Kao posljednji ponuđeni odgovor ispitanicima je data sloboda unosa svog odgovora gdje su neki naveli laku dostupnost narkotika i slično. Dok su ostali odgovori imali sljedeće procenat: Loši životni uslovi sa 24,8%, Neprilagođenost sa 14,6%, Marginalizirana pozicija broji 15,3% i najveći procenat ide na odgovor Sve navedeno sa 59,9%.

U mojoj okolini najčešća devijantna ponašanja migranata su:

156 responses

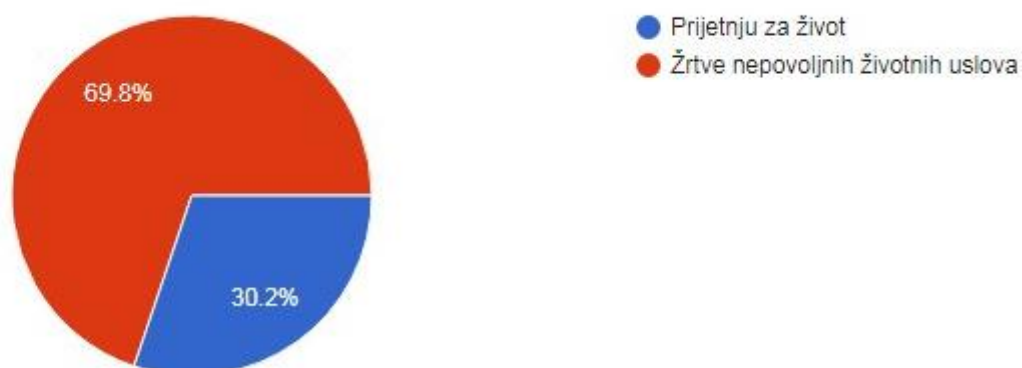

Grafikon 16. Najčešća devijantna ponašanja migranata

Na ovom grafikonu prikazano je koje su to odgovori ispitanici zabilježili na pitanje koja su najčešća devijantna ponašanja migranata. Kao ponuđeni odgovori našli su se: a) krađa; b) tuča; c) uništavanje imovine; d) sve navedeno i e) ostalo. Jedan od primjera koji se ticao posljednjeg ponuđenog odgovora Ostalo, navodimo samoubistvo. Kao i u prethodnom pitanju, Sve navedeno ponovo broji najveći procenat sa 42,3% ispitanika. Krađa je na drugom mjestu sa 34%, potom Tuča sa 26,3% i Uništavanje imovine sa 14,1%.

Migranti za mene predstavljaju

159 responses

Grafikon 17. Šta migranti predstavljaju?

Grafikon 17. je ujedno i posljednji grafikon naše ankete. Iako posljednje pitanje, nije manje važno za naše istraživanje. Naime, nakon 16 pitanja, željeli smo dobiti zaključak da li unatoč svom devijantnom ponašanju migranata, njihovoj neprilagođenosti i strahu koji ljudi osjećaju prema njima, ispitanici smatraju da su oni Prijetnja za život ili Žrtve nepovoljnih životnih uslova. Ipak je samo 30,2% reklo da su prijetnja za život, dok je više od polovine, tačnije 69,8% reklo da su migranti za njih Žrtve nepovoljnih životnih uslova.

17.5. Zaključna interpretacija rezultata anketnog istraživanja

Nakon sprovedenog anketnog upitnika a potom i detaljno pojašnjenih odgovora ispitanika, dolazimo do zaključka koji će nam biti od pomoći pri navođenju završnih riječi ovog rada. Kao što smo i naveli anketni upitnik smo sprovedli da bi potvrdili ili opovrgnuli postavljene hipoteze s početka rada.

Našoj anketi pristupilo je više ženske populacije nego muške, a anketi je pristupila u najvećem procentu dob između 31 i 60 godina starosti. Ono što je pogodno za našu anketu, odnosno problematiku jeste činjenica da smo imali ispitanike različitog stepena obrazovanja, koja nam pruža različitost mišljenja po pitanju ove problematike.

Glavna hipoteza koju smo nastojali potvrditi ili opovrgnuti jeste da *Sa povećanim pristupom migrantske populacije, povećana je stopa kriminala u Bosni i Hercegovini*, koja nije potvrđena s obzirom na odgovore ispitanika koji preovladava da nisu svi migranti kriminalci kao i to da se ispitanici nisu složili sa tim da su migranti više skloni činjenju krivičnih djela od domaćeg stanovništva.

Naredna hipoteza je glasila: *Migranti pripadaju marginaliziranoj grupi društva*. Ova hipoteza je potvrđena uz argumente da je za ispitanike naše ankete upravo ta pozicija osnovni uzrok devijantnog ponašanja. Te da se većina slaže sa stavom da se kultura domicilnog stanovništva ne treba miješati sa kulturom i običajima migranata, što upravo dovodi do marginalizirane pozicije s obzirom na predrasude i diskriminaciju.

Osiguravanje boljih životnih uslova za migrante direktno utječe na smanjenje devijantnih ponašanja je sljedeća potvrđena hipoteza. Kao i za prethodnu hipotezu, upravo su loši životni uslovi, po mišljenju naših ispitanika, doveli do devijantnog ponašanja migranata. Ukoliko bi se poboljšali uslovi život, kao naprimjer ako bi se migrantima koji su radno sposobni, dala

prilika za poslom i zaradom, znatno bi se smanjio broj zabilježenih devijantnih činova od strane migranata.

Posljednja postavljena hipoteza ovog rada je glasila: *Bosna i Hercegovina, s obzirom na okolnosti koje se tiču nedavne prošlosti i kompleksnog ustroja sistema javne vlasti, nije u mogućnosti da samostalno iskorijeni devijantno ponašanje migranata.* Nažalost, i ova je hipoteza potvrđena s obzirom da su se pristupnici ovoj anketi izjasnili da su migranti ugrožena, odnosno marginalizirana grupa stanovništva, koja je sklona činjenju devijantnih ponašanja zbog loših životnih uslova, marginaliziranoj poziciji i neprilagođenosti za koje je kriva Bosna i Hercegovina zajedno sa nadležnim vlastima koje ne preduzimaju mjere koje bi smanjile činjenje devijantnih djela migranata.

18. INTERVJU

Pored anketnog upitnika kojeg smo proveli, obavili smo i kratki intervju kako bi upotpunili ovaj rad. Uz pristanak, intervjuisana je reporterka Aljazeera televizije, Aida Hadžimusić, sa kojom smo putem e-mail adrese dobili odgovore na naša pitanja. Intervju se sastajao od šest pitanja, koja zajedno sa odgovorima na iste, prenosimo u cjelosti u nastavku teksta.

P. 1. Koliko često radite na terenu sa migrantima i izbjeglicama?

O. 1. *Na terenu priče o migrantima radim kad god mi se ukaže prilika. Najčešće to zavisi od konkretnih događaja, na primjer izmiještanje migranata i izbjeglica iz kampa, puni smještajni kapaciteti, povećan priliv migranata i izbjeglica i slično. O ovoj temi u prosjeku izvještavam četiri ili pet puta godišnje.*

P. 2. Da li se posao sa njima može okarakterisati kao znatno teži od ostalih terenskih poslova na kojima ste bili?

O. 2. *Za mene lično nije teži. Ovu temu pratim od 2018, kada je prvi put znatno povećan broj migranata i izbjeglica. Dobro poznajem kontekst i zakonski okvir. Migrantske i izbjegličke priče su neiscrpna tema, koja mi uvijek nudi priliku za drugačiji ljudski ugao. Mnogo mi je teže izvještavati o parlamentarnim sjednicama, nego o migrantima i izbjeglicama.*

P. 3. Da li ste ikada strahovali za svoj život?

O. 3. *Za svoj život sam strahovala prilikom izbijanja požara u migrantskom kampu "Lipa" kod Bihaća. Plamen vatre i dim djelovali su izuzetno opasno i širili su se nevjerovatnom brzinom.*

P. 4. Da li ste se ikada osjećali ugroženim?

O. 4. *Ne, osim prilikom gore navedenog požara.*

P. 5. Da li ste bili svjedok nekom devijantnom ponašanju od strane migranata? (Tuča, razbojništvo, konzumiranje opojnih sredstava i slično)

O. 5. *Nisam bila svjedok događanjima koja opisujete kao "devijantna". Svjedočila sam nagurivanjima u čekanju reda za obrok u kampovima u kojim boravi više stotina, a nerijetko i više hiljada osoba. No, takve situacije su se događale – ubistva, ranjavane hladnim oružjem i slično.*

P. 6. Da li bi, po Vašem mišljenju mogli okarakterisati migrante kao devijantnu skupinu ljudi?

O. 6. *Nikako. Migranti i izbjeglice su ljudi, kao i svi ostali. Zbog ekonomskih, klimatskih, sigurnosnih razloga, političke nestabilnosti i slično, prinuđeni su napustiti svoje domove i u drugim zemljama tražiti život dostojan čovjeka. Prolaze kroz izuzetno stresne situacije – nasilni pushbacks na granici, nasilje i slično, o čemu svjedoče brojni izvještaji različitih nevladinih i međunarodnih organizacija. Naše vlasti nerijetko su ih prepuštale nehumanim uvjetima – mrazu, snijegu, kiši i slično. Tome smo svjedočili koncem 2019, te 2020. godine prilikom zatvaranja kampova “Vučjak” i “Lipa”. Ukoliko se među migrantima i izbjeglicama pojavi nekakvo ponašanje koje smatrate devijantnim, to ne bi trebalo pripisivati njihovom identitetu migranata, odnosno izbjeglica.*

19. ZAKLJUČAK

Nakon prikazanog teorijskog i empirijskog dijela rada, dolazimo i do završnih riječi, odnosno samog zaključka. Kroz teorijski dio zaključujemo da je devijantnost kao fenomen, ono što je van okvira normalnosti. Svako kršenje zakona, normi i vrijednosti određenog društva, nazivamo devijantnim ponašanjem. Uz to, zaključili smo da je ono relativno s obzirom na činjenicu da su neka ponašanja u određenom društvu normalna, dok su u drugom devijantna.

Bosna i Hercegovina je država koja se već nekoliko godina bori sa migrantima i izbjeglicama kojih je svakim danom sve više. Da stvar bude gora, njihovo ponašanje često je van okvira normalnog pa kod građana stvara dodatni pritisak i strah. Kao što smo mogli vidjeti i kroz anketni upitnik i sam zaključak tog dijela rada, nažalost, naša država nije u stanju da rješava probleme sa kojim se susreće i da migrantima, izbjeglicama pa i domaćem stanovništvu obezbijedi bolji i sigurniji način života.

U teorijskom dijelu rada napravili smo presjek nekolicine bosanskohercegovačkih portala koji svakodnevno izvještavaju o migrantima i njihovom ponašanje prema njima samima ali i domicilnom stanovništvu. Tu smo mogli uočiti da su i migranti ponekad žrtve istog tog ponašanja koje oni vrše nad građanima naše države. Policija im ne dozvoljava da pređu preko hrvatske granice, a da stvar bude gora, oduzimaju im lične stvari, ne daju im vodu i hranu, te im nanose povrede. Sve to, za posljedicu ima da se migranti i izbjeglice snalaze na sve moguće načine da osiguraju kakav takav život sebi i svojim porodicama. To podrazumjeva devijantno ponašanje koje se očituje kroz krađe, napade, ubistva, krijumčarenje, drogu i mnoge druge stvari. Nakon predstave takve ponašanja, u radu stoji i naslov koji govori da u bezbroj navedenih devijantnih dijela migranata postoje i lažne vijesti, koje dodatno diskriminiraju i marginaliziraju ovu skupinu. Mnoge od njih demantovale su vlasti i nadležni organi, a slobodnom procjenom možemo reći da njih postoji još mnogo koje nisu dokazane u korist migranata.

Kroz empirijski dio rada, ustanovili smo da su ljudi uglavnom u strahu od migranata i njihovog ponašanja, no, ne misle svi da je većina njih kriminalci, da se služe raznoraznim stvarima kako bi opstali, već da je za sve to kriva Bosna i Hercegovina kao država koja ne rješava takav problem.

Kao što smo mogli i primijetiti, nakon anketnog upitnika, realizovan je kratki intervju sa reporterkom Aljazeera televizije, koja kako navodi iako je često na terenu, nije bila svejedok devijantnom ponašanju migranata, niti je nekad strahovala za svoj život. A navodi i da joj posao izvještavanja na terenu o migrantima ne predstavlja problem. Prema njoj a i prema svemu navedenom, uključujući empirijski i teorijski dio ovog grada, zaključujemo da nisu svi migranti kriminalci, već žrtve nepovoljnih uslova života, te da bi uz poboljšanje istih njihovo ponašanje ali i stavovi i mišljena domicilnog stanovništva mogla biti znatno bolja.

20. LITERATURA

1. Arnautović, M., (2019). Ko u BiH krijumčari migrante?. [internet]. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/ko-krijumcari-migrantima-u-bih/30332426.html>. Pristupljeno [24.06.2021].
2. Becker, H. (1991). Preispitivanje teorije etiketiranja. [internet]. Dostupno na: <https://docdro.id/ZdJBxj0>. Pristupljeno [23.06.2021].
3. Brblić, K. (2018). Utjecaj migracijskih procesa na kulturnu dimenziju društva. [internet]. Dostupno na: <https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A2496/datastream/PDF/view>. Pristupljeno [23.06.2021].
4. Cazinnet. (2020). Migranti iz Krajine otvorili dušu i pokušali opisati kako se osjećaju u BiH, te kako se policija ponaša prema njima. [internet]. Dostupno na: <https://www.cazin.net/vijesti/migranti-iz-krajine-otvorili-su-svoju-dusu-i-pokusali>. Pristupljeno [23.06.2021].
5. Dw.com. (2021). Bihać: Izbjeglice na ledenoj vjetrometini. [internet]. Dostupno na: <https://www.dw.com/bs/biha%C4%87-izbjeglice-na-ledenoj-vjetrometini/a-56275119>. Pristupljeno [15.06.2021].
6. Der Spiegel. (2021). Migranti u BiH: „Bolje je životinjama nego nama“. [internet]. Dostupno na: <https://www.dw.com/bs/migranti-u-bih-bolje-je-%C5%BEivotinjama-nego-nama/a-56261739>. Pristupljeno [15.06.2021].
7. DW.com. (2018). "Tuku nas zato što smo siromašni". [internet]. Dostupno na: <https://www.dw.com/bs/tuku-nas-zato-%C5%A1to-smo-siroma%C5%A1ni/a-45194275>. Pristupljeno [23.06.2021].
8. Dujković, S., (2020). Znamo li ko su migranti koji borave u BiH: Mogu biti profesori, ali i kriminalci. [internet]. Dostupno na: <https://ba.n1info.com/vijesti/a488392-znamo-li-ko-su-migranti-koji-borave-u-bih/>. Pristupljeno [24.06.2021].
9. Faktor.ba, (2020). Krađe, droga, napadi...: Migranti su se "podijelili" na teritorije, rade za lokalne kriminalce. [internet]. Dostupno na: <https://www.faktor.ba/vijest/kra-de-droga-napadi-migranti-su-se-podijelili-na-teritorije-rade-za-lokalne-kriminalce/96159>. Pristupljeno [21.06.2021].
10. Faktor.ba. (2020). Policija obilazi raskrsnice i tržne centre: Identitet im je teško utvrditi, iz migrantskih centara se vraćaju na ulice. [internet]. Dostupno na: <https://www.faktor.ba/vijest/policija-obilazi-raskrsnice-i-trzne-centre-identitet-im-je>

tesko-utvrditi-iz-migrantskih-centara-se-vracaju-na-ulice/96069.
[21.06.2021].

Pristupljeno

11. Gidens, E., (2001). Sociologija. Cambridge: Polity press.
12. Haralambos, M., Holborn, M., (2002). Sociologija-Teme i perspektive. Zagreb: Golden marketing.
13. Izmirlić, A., (2020). Migrantska kriza u BiH: Godine prebacivanja odgovornosti. [internet]. Dostupno na: <https://istinomjer.ba/migrantska-kriza-u-bih-godine-prebacivanja-odgovornosti/>. Pristupljeno [23.03.2021].
14. IOM. (n.d.). O IOM-u. [internet]. Dostupno na: <https://bih.iom.int/bs/o-iom-u>. Pristupljeno [24.03.2021].
15. IOM. (n.d.). IOM u Bosni i Hercegovini. [internet]. Dostupno na: <https://bih.iom.int/bs/iom-u-bosni-i-hercegovini>. Pristupljeno [24.03.2021].
16. IOM. (n.d.). IOM u svijetu. [internet]. Dostupno na: <https://bih.iom.int/bs/iom-u-svijetu>. Pristupljeno [24.03.2021].
17. Idil Abdi Abdulle, M. (2017). How is the image of the deviant immigrant reflected in Norwegian policy and public debate? [internet]. Dostupno na: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/60464/How-is-the-image-of-the-deviant-immigrant-reflected-in-Norwegian-policy-and-public-debate.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Pristupljeno [23.06.2021].
18. Jugović, A., L., (2009). Teorija društvene devijantnosti. [internet]. Dostupno na: <https://onedrive.live.com/?authkey=%21AI9LBwEtbrbIKkg&cid=01B8F48B1FFDC5B6&id=1B8F48B1FFDC5B6%21137&parId=1B8F48B1FFDC5B6%21104&o=OneUp>. Pristupljeno [23.03.2021].
19. Klix.ba, (2021). Dvojica migranata skalpelom napali Sarajliju na Grbavici. [internet]. Dostupno na: <https://www.klix.ba/vijesti/crna-hronika/dvojica-migranata-skalpelom-napali-sarajliju-na-grbavici/210112020>. Pristupljeno [21.06.2021].
20. Kigo.hr. (2018). EU ne može kontrolirati migrante i njihovo ponašanje po Europi. [internet]. Dostupno na: <https://kigo.hr/eu-ne-moze-kontrolirati-migrante-i-njihovo-ponasanje-po-europi/>. Pristupljeno [21.06.2021].
21. Kukić, S., (2004). Sociologija – Teorija društvene strukture. Sarajevo: Sarajevo Publishing.
22. Mušić, S. (2020). Korona virus kao maska za stigmatizaciju migranata. [internet]. Dostupno na: <https://www.mreza-mira.net/vijesti/kutak-za-aktivistice-i->

- aktiviste/korona-virus-kao-mask-a-za-stigmatizaciju-migranata/. Pristupljeno [21.06.2021].
23. Mušić, S., (2020). Krijumčarenje migranata: Grana kriminala koja je u stalnom porastu. [internet]. Dostupno na: <https://analiziraj.ba/krijumcarenje-migranata-grana-kriminala-koja-je-u-stalnom-porastu-2/>. Pristupljeno [27.03.2021].
24. Oslobođenje.ba, (2021). Migranti noževima napali trudnicu u Sarajevu. [internet]. Dostupno na: <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/crna-hronika/migranti-nozevima-napali-trudnicu-u-sarajevu-630872>. Pristupljeno [21.06.2021].
25. Pesek, P. (2018). Obilježja nezakonitih migranata i kriminalitet stranaca u svjetlu migrantske krize na području Republici Hrvatskoj. [internet]. Dostupno na: <https://repozitorij.erf.unizg.hr/islandora/object/erf%3A485/datastream/PDF/view>. Pristupljeno [24.03.2021].
26. Paragraf.ba. (n.d.). Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine. [internet]. Dostupno na: <https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/krivicni-zakon-federacije-bosne-i-hercegovine.html>. [09.07.2021].
27. Radio Slobodna Europa. (2020). Teško pretučeni migranti se vraćaju sa granice BiH i Hrvatske. [internet]. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/migranti-bih-hrvatska-nasilje-/30907327.html>. Pristupljeno [15.06.2021].
28. Radio Slobodna Europa. (2020). Migranti u BiH: Bez korone, ali u teškim uvjetima. [internet]. Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/migranti-korona-virus-bih-sarajevo/30781728.html>. Pristupljeno [21.06.2021].
29. Rose, J., (2019). Nepodnošljiva situacija za građane i migrante u Bihaću. [internet]. Dostupno na: <https://www.dw.com/hr/nepodno%C5%A1ljiva-situacija-za-gra%C4%91ane-i-migrante-u-biha%C4%87u/a-49243475>. Pristupljeno [23.06.2021].
30. Rtvbn. (2018). Migranti: Vijesti uglavnom lažne. [internet]. Dostupno na: <https://www.rtvbn.com/index.php/3916396/migranti-vijesti-vecinom-lazne>. Pristupljeno [23.06.2021].
31. Srzić, A. (2019). Kriminalci na krijumčarenju migranata kroz BiH zarađuju milijune eura. [internet]. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/kriminalci-na-krijumcarenju-migranata-kroz-bih-zaraduju-milijune-eura-foto-20190628>. Pristupljeno [24.06.2021].
32. Soldo, V., (2018). Migranti su žrtve lažnih vijesti. [internet]. Dostupno na: <https://www.dw.com/hr/migranti-su-%C5%BErtve-la%C5%BEnih-vijesti/a-46282750>. Pristupljeno [24.06.2021].

33. Soldo, V., (2018). Migrantska kriza u BiH na radost kriminalaca. [internet]. Dostupno na: <https://www.dw.com/bs/migrantska-kriza-u-bih-na-radost-kriminalaca/a-43902289>. Pristupljeno [24.06.2021].
34. Simić, J., (n.d.). Prava migranata – poštivanje univerzalnih ljudskih prava ili pravo na razvoj. [internet]. Dostupno na: <https://docdro.id/23CWfNO>. Pristupljeno [27.03.2021].
35. UNHCR.org. (2008/2009). Zaštita izbjeglica i uloga UNHCR-a. [internet]. Dostupno na: https://www.unhcr.org/hr/wp-content/uploads/sites/19/2017/08/zastita_izbjeglica.pdf. Pristupljeno [17.06.2021].
36. Žiga, J., Đozić, A., (2013). Sociologija – IV dopunjeno i izmijenjeno izdanje. Tuzla: Off- set.

21. POPIS SKRAĆENICA

1. BIH – Bosna i Hercegovina
2. RS – Republika Srpska
3. USK – Unsko-sanski kanton
4. EU – Europska Unija
5. FBiH – Federacija Bosne i Hercegovine
6. TK – Tuzlanski kanton
7. IOM – International Organization for Migration (Međunarodna organizacija za migracije)
8. UNHCR - United Nations High Commissioner for Refugees (Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice)
9. DRC - Danish Refugee Council
10. OSCE - The Organization for Security and Co-operation
11. OS – Oružane snage
12. PICMME – The Provisional Intergovernmental Committee for the Movement of Migrants from Europe
13. ICEM - The Intergovernmental Committee for European Migration
14. MUP KS – Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo
15. ICM - The Intergovernmental Committee for Migration
16. SAD – Sjedinjene Američke Države
17. SIPA - State Investigation and Protection Agency
18. UNODC - Ured Ujedinjenih nacija za droge i kriminal
19. RTCG – Radio Televizija Crne Gore

22. POPIS SLIKA I GRAFIKONA

Slika 1. Prikaz krijumčarenja migranata (Mušić, 2020)	31
Slika 2. Migranti u šumama u okolici Velike Kladuše (Der Spiegel, 2021)	39
Slika 3. Migranti u BiH u blizini granice sa Hrvatskom (Dw.com, 2021)	40
Slika 4. Jedan od pretučenih migranata	40
Slika 5. Jedan iz grupe pretučenih migranata.....	42
Slika 6. Migrant pokazuje svoje povrede.....	44
Slika 7. Abdul Rauf glavnim sarajevskim ulicama prodaje papirne maramice	45
Slika 8. Povrede koje su muškarcu nanijeli migranti	48
Slika 9. Protesti protiv vlasti koja svoj posao ne obavlja ispravno kada je riječ o nelegalnoj seobi ljudi i njihovom ponašanju	51
Slika 10. Migrant poštuje mjere zaštite protiv Covida 19.....	52
Slika 11. Migranti u Bihaću	54
Grafikon 1. Spol	57
Grafikon 2. Dob	57
Grafikon 3. Obrazovanje.....	58
Grafikon 4. Region u kojem se vrši ispitivanje.....	59
Grafikon 5. Susret sa migrantima	59
Grafikon 6. Svjedočenje devijantnog ponašanja migranata.....	60
Grafikon 7. Žrtve devijantnog ponašanja migranata.....	61
Grafikon 8. Strah od migranata	61
Grafikon 9. Povećavanje broja migranata, koji su jedan od najvećih problema u BiH, može dovesti do nereda.....	62
Grafikon 10. Kultura i običaj migranata ne trebaju se miješati sa mojom kulturom i običajima	63
Grafikon 11. Većina migranata su kriminalci.....	64
Grafikon 12. Migranti su više skloni činjenju krivičnih djela od domaćeg stanovništva	64
Grafikon 13. Migranti su skloni konzumiranju alkohola i psihoaktivnih supstanci	65
Grafikon 14. Nadležne vlasti BiH ne preduzimaju mjere koje bi smanjile činjenje devijantnih djela migranata	66
Grafikon 15. Razlozi povećane devijantnosti kod migranata	66
Grafikon 16. Najčešća devijantna ponašanja migranata	67
Grafikon 17. Šta migranti predstavljaju?.....	67

23. PRILOZI

23.1. Prilog 1. Primjerak ankete

1. Spol

- Muško
- Žensko
- Ne želim da odgovorim na pitanje

2. Dob

- Do 18 godina
- 19-30
- 31-60
- 60+

3. Obrazovanje

- Osnovna škola
- Srednja škola
- Viša škola
- Fakultet
- Magisterij
- Doktorat

4. Region u kojem se vrši ispitivanje

- Federacija Bosne i Hercegovine
- Republika Srpska
- Distrikt Brčko

5. Koliko često se susrećete sa migrantima?

- Svakodnevno
- Često
- Rijetko
- Nikada

6. Da li ste svjedok devijantnog ponašanja od strane migranata?

- Da
- Ne
- Ne želim da odgovorim na ovo pitanje

7. Da li poznajete nekog ko je bio žrtva devijantnog ponašanja od strane migranata?

- Da
- Ne
- Ne želim da odgovorim na ovo pitanje

8. Osjećam strah od migranata

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

9. Smatram da su migranti jedan od najvećih problema u BiH, te da bi uslijed povećanja njihovog broja moglo doći do nereda

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

10. Kultura i običaj migranata se trebaju se miješati sa mojom kulturom i običajima

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

11. Smatram da su većina migranata kriminalci

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

12. Smatram da su migranti više skloni činjenju krivičnih djela od domaćeg stanovništva

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

13. Smatram da su migranti skloni konzumiranju alkohola i psihoaktivnih supstanci

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

14. Smatram da nadležne vlasti BiH ne preduzimaju mjere koje bi smanjile činjene devijantnih djela od strane migranata

- U potpunosti se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

15. Koji su razlozi povećane devijantnosti kod migranata

- Loši životni uslovi
  - Neprilagođenost
  - Marginalizirana pozicija
  - Sve navedeno
  - Ostalo:
-

16. U mojoj okolini najčešća devijantna ponašanja migranata su:

- Krađa
  - Tuča
  - Uništavanje imovine
  - Sve navedeno
  - Ostalo:
-

17. Migranti za mene predstavljaju

- Prijetnju za život
- Žrtve nepovoljnih životnih uslova

23.2. Prilog 2. Primjerak intervjua

1. Koliko često radite na terenu sa migrantima i izbjeglicama?

---

2. Da li se posao sa njima može okarakterisati kao znatno teži od ostalih terenskih poslova na kojima ste bili?

---

3. Da li ste ikada strahovali za svoj život?

---

4. Da li ste se ikada osjećali ugroženim?

---

5. Da li ste bili svjedok nekom devijantnom ponašanju od strane migranata? (Tuča, razbojništvo, konzumiranje opojnih sredstava)

---

6. Da li bi, po Vašem mišljenju mogli okarakterisati migrante kao devijantnu skupinu ljudi?

POSVETA

Završni rad pod nazivom „Devijantna ponašanja sa posebnim osvrtom na migrantsku populaciju u Bosni i Hercegovini“ posvećujem svom ocu Milanu, majci Dijani, sestri Nini i svom partneru Dini. Riječ HVALA je mala u odnosu na to koliko ste bili uz mene. Hvala za sve godine mog školovanja koje ste prošli zajedno sa mnom, hvala za svaki savjet, svaku kritiku, svaku pomoć, podršku i vjeru u mene da ću uspjeti. Uspjeli smo zajedno!

FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA

Obrazac AR

UNIVERZITET U SARAJEVU – FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
IZJAVA o autentičnosti radova

Stranica 1 od 1

Naziv odsjeka i/ili katedre: Sociologija
Predmet: Izjava o autentičnosti rada

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: Lana Đurić
Naslov rada: Devijanta ponašanja sa posebnim osvrtom na migrantsku populaciju u Bosni i Hercegovini
Vrsta rada: Završni magistarski rad
Broj stranica: 88

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Potpis